

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko – správní

Analýza klastrové politiky aplikované v ČR
Bc. Zdenka Fofová

Diplomová práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomie
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zdenka FOFOVÁ**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Analýza klastrové politiky aplikované v ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomant provede za pomoci rešerše literatury rozbor problematiky klastrů coby determinantu ekonomického rozvoje regionů. Inspirovat se bude i zahraniční literaturou a praktickými příklady. Diplomant musí zhodnotit analyzovaný vliv klastrů a případně definovat podmínky, které podmiňují jejich pozitivní působení.

Podstatnou částí práce bude rozbor klastrové politiky ČR, která je aplikována v současné době a vychází z centrálních koncepcí a strategií. Diplomant provede analýzu uplatňování této politiky v praxi, zanalyzuje jednotlivé kroky k jejímu naplnění. Součástí bude slovní hodnocení zjištěných výsledků a definování doporučení pro další vývoj.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- PAVELKOVÁ, Drahomíra a kol. Klastry a jejich vliv na výkonnost firem. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 268 s. ISBN 978-80-247-2689-2**
SKOKAN, Karel. Evropská regionální politika: v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5.
SKOKAN, Karel. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2004. 159 s. ISBN 80-7329-059-6
WOKOUN, René. Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování. Praha: Linde, 2008. 475 s. ISBN 978-80-721-699-0

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jan Stejskal, Ph.D.**
Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce: **25. května 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2010**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejnková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. července 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23. 4. 2010

Zdenka Fofová

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá klastrovou politikou, která je aplikovaná v České republice. V teoretické části práce jsou objasněny základními pojmy klastrové politiky, význam klastrů jako determinantů regionálního rozvoje a uvedeny příklady úspěšných evropských klastrů. Praktická část je věnována analýze klastrové politiky aplikované v České republice, především jejím cílům, nositelům, nástrojům, monitoringu a měření efektivity. V závěrečné části jsou definována doporučení pro další vývoj klastrové politiky v ČR.

KLÍČOVÁ SLOVA

klastry, vliv klastrů, analýza, klastrová politika

TITLE

Analysis of Cluster Policy Applied in the Czech Republic

ABSTRACT

Thesis deals with the cluster policy applied in the Czech Republic. The theoretical part defines basic concepts of the cluster policy, the importance of clusters as determinant of regional development and describes some examples of successful clusters in Europe. The practical part is devoted to analysis of the cluster policy applied in the Czech Republic, to its goals, subjects, tools, monitoring and measuring of effectiveness above all. Last comes determination of recommendations for following development of the cluster policy in the Czech Republic.

KEYWORDS

clusters, impact of clusters, analysis, cluster policy

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Janu Stejskalovi, Ph.D. za věnovaný čas, připomínky a trpělivé vedení mé diplomové práce.

V Pardubicích 23. 4. 2010

Zdenka Fofová

Obsah

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	9
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	10
ÚVOD	11
1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ KLASTRŮ	13
1.1 DEFINICE KLASTRŮ	13
1.1.1 PORTERŮV DIAMANT KONKURENČNÍ VÝHODY	15
1.2 TYPY KLASTRŮ	16
1.2.1 VERTIKÁLNÍ KLASTR	17
1.2.2 HORIZONTÁLNÍ KLASTR	18
1.2.3 LATERÁLNÍ – BOČNÍ KLASTR	18
1.3 VZNIK A ŽIVOTNÍ CYKLUS KLASTRŮ	19
1.3.1 VZNIK KLASTRU ZDOLA NAHORU	19
1.3.2 VZNIK KLASTRU SHORA DOLŮ	20
1.3.3 VZNIK KLASTRŮ KOMBINACÍ	20
1.3.4 ŽIVOTNÍ CYKLUS KLASTRU	21
1.4 PRVKY KLASTRU	22
1.5 IDENTIFIKACE KLASTRU	24
1.5.1 POSTUP IDENTIFIKACE	24
1.5.2 METODY SLOUŽÍCÍ K IDENTIFIKACI KLASTRŮ	26
1.6 KLASTROVÁ INICIATIVA	29
1.6.1 KLADY KLASTROVÉ INICIATIVY	31
2 KLASTRY JAKO DETERMINANTY REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	32
2.1 ANALÝZA OBLASTÍ Vlivu KLASTRŮ NA REGIONÁLNÍ ROZVOJ	32
2.1.1 VĚDA A VÝZKUM	33
2.1.2 SPOLUPRÁCE	34
2.1.3 KONKURENCESCHOPNOST	35
2.1.4 INTERNÍ VLIVY	38
2.1.5 LIDSKÉ ZDROJE	38
2.1.6 OVLIVNĚNÍ EKONOMIKY NEJEN REGIONU	39
2.2 ANALÝZA VLIVU REGIONU NA KLASTRY	40
2.2.1 FAKTORY PRO ROZVOJ KLASTRU	41

2.3	PŘÍKLADY ÚSPĚŠNÝCH KLASTRŮ A KLASTROVÝCH INICIATIV	43
2.3.1	KLASTRY A KLASTROVÉ INICIATIVY VE SKOTSKU	43
2.3.2	REGION HORNÍ RAKOUSY	44
2.3.3	REGION WERMLAND A KLASTRY	46
3	KLASTROVÁ POLITIKA V ČESKÉ REPUBLICE	48
3.1	KLASTROVÁ POLITIKA VE STRATEGICKÝCH DOKUMENTECH	50
3.1.1	STRATEGIE HOSPODÁŘSKÉHO RŮSTU ČR	51
3.1.2	NÁRODNÍ KLASTROVÁ STRATEGIE 2005 - 2008	52
3.1.3	NÁRODNÍ KLASTROVÁ STUDIE – STATISTICKÁ IDENTIFIKACE KLASTŮ	54
3.1.4	STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE NA 2007 – 2013	54
3.1.5	STRATEGIE ROZVOJE KRAJŮ	55
3.1.6	NÁRODNÍ INOVAČNÍ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY	55
3.1.7	NÁRODNÍ INOVAČNÍ POLITIKA 2005 - 2010	56
3.1.8	NÁRODNÍ ROZVOJOVÝ PLÁN ČESKÉ REPUBLIKY 2007 - 2013	57
3.1.9	NÁRODNÍ REFERENČNÍ STRATEGICKÝ RÁMEC ČR 2007 - 2013	58
3.2	SHRNUTÍ – CÍLE KLASTROVÉ POLITIKY	59
3.3	PŘEDSTAVITELÉ A NÁSTROJE KLASTROVÉ POLITIKY	60
3.3.1	MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU	60
3.3.2	AGENTURA PRO PODPORU PODNIKÁNÍ A INVESTIC CZECHINVEST	61
3.3.3	CHARAKTERISTIKA DOPLŇKOVÝCH PŘEDSTAVITELŮ KLASTROVÉ POLITIKY	63
3.4	FINANCOVÁNÍ KLASTROVÉ POLITIKY	65
3.5	MONITORING A EFEKTIVNOST KLASTROVÉ POLITIKY	67
3.6	SROVNÁNÍ KLASTROVÉ POLITIKY V ČR A VYBRANÝCH ZEMÍCH Z EU	69
3.6.1	KLASTROVÁ POLITIKA V RAKOUSKU	69
3.6.2	KLASTROVÁ POLITIKA VE SKOTSKU	69
3.6.3	KLASTROVÁ POLITIKA VE ŠVÉDSKU	70
4	REKAPITULACE ZÁVĚRŮ A DOPORUČENÍ	71
	ZÁVĚR	74
	LITERATURA	77
	SEZNAM PŘÍLOH	81

Seznam obrázků a tabulek

<i>Obrázek 1 - Porterův diamant konkurenční výhody</i>	16
<i>Obrázek 2 - Vertikální klastr</i>	18
<i>Obrázek 3 - Horizontální klastr</i>	18
<i>Obrázek 4 - Laterální - boční klastr</i>	19
<i>Obrázek 5 - Životní cyklus klastru</i>	21
<i>Obrázek 6 - Prvky klastru</i>	23
<i>Obrázek 7 - Četnost cílů klastrových iniciativ</i>	31
<i>Obrázek 8 - Model vločky - klastr jako determinant rozvoje</i>	33
<i>Obrázek 9 - Rok iniciování vzniku klastrů dle typu ekonomiky</i>	49
<i>Obrázek 10 - Iničiátoři klastrování pro jednotlivé typy ekonomik</i>	49
<i>Obrázek 11 - Systematické členění dokumentů týkajících se klastrů a klastrové politiky</i>	51
<i>Obrázek 12: Mapa klastrů v ČR</i>	65
<i>Tabulka 1 - Vnější faktory ovlivňující klastr</i>	41
<i>Tabulka 2 - Členové Clusterland Oberösterreich GmbH podle stavu k 31. 12. 2009</i>	45
<i>Tabulka 3: Výše finanční podpory pro klastry v letech 2004 - 2009</i>	66

Seznam použitých zkratk

CLOE	Clusters Linked over Europe
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
ČR	Česká republika
ES	Evropské společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	Malé a střední podniky
NOK	Národní koordinační orgán
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
OPPI	Operační program Podnikání a inovace
OPPP	Operační program Průmysl a podnikání
SEK	Švédská koruna
USA	Spojené státy americké
VaV	Věda a výzkum
WTO	Světová obchodní organizace

Úvod

Současná ekonomická realita se vyznačuje vysokým stupeň mobility téměř veškerých vstupů, podniky tak mohou získat potřebné zboží, informace, kapitál a veškeré technologie z celého světa bez velké námahy, ve většině případů stačí použít internet. Globalizace má tedy výrazný vliv na rozvoj veškerých odvětví národního hospodářství, regionů a především na jejich konkurenceschopnost. Nepochybně s sebou globalizace nese i stinné stránky, protože pro podniky je stále složitější obstát v konkurenčním boji a prosadit se. Proto pokud chtějí podniky uspět, je nutné, aby neustále přicházely s novými nápady, tedy prokazovaly vysokou míru inovativnosti.

Na zvýšení konkurenceschopnosti a inovativnosti nemají zájem jen jednotlivé podniky ale i regiony, ve kterých se podniky nacházejí. Těm zvýšení konkurenceschopnosti, vyšší míra inovací a prosperita podniků zajišťuje zvyšování vlastního blahobytu. A pokud prospívají regiony, daří se i celému národnímu hospodářství. Z toho tedy plyne, že rovněž vládní a popřípadě nadnárodní úrovně podporují podniky, aby dosahovaly lepších výsledků, přičemž cílem je vytvořit konkurenceschopnou a dynamickou znalostní ekonomiku, která bude trvale růst. Jedna z nepřeborných možností jak takového vývoje dosáhnout je podpora klastrů a klastrových iniciativ. Právě kvalitní klastrová politika přispívá k vzniku a udržení klastrů, které vytvářejí optimální podmínky pro rozvoj konkurenční výhody, vědy a výzkumu, vytváření inovací a spolupráci ale i pro vzájemnou rivalitu.

Cílem práce je provést rozbor klastrové politiky, která je v současné době aplikovaná v České republice. Zanalyzovat jednotlivé kroky, které vedou k jejímu naplnění. A definovat doporučení pro její další vývoj.

Aby mohlo být dosaženo hlavního cíle, jsou stanoveny tyto dílčí cíle:

- charakterizovat klastry jako determinanty regionálního rozvoje,
- zhodnotit vliv klastrů a definovat podmínky, které podněcují jejich pozitivní působení,
- vypracovat komparaci klastrové politiky uplatňované v České republice a politiky uskutečňované ve vybraných zemích Evropské unie.

Vzhledem k povaze této práce budou při jejím zpracování použity metody ekonomického výzkumu typu deskripce, analýza, syntéza a teritoriální komparace.

Práce bude rozdělena na dvě části. V první části budou vymezeny základní pojmy, které se klastrové politiky týkají. Dále bude proveden rozbor problematiky klastru coby determinantu ekonomického rozvoje regionu, kde se budu inspirovat i zahraniční literaturou a uvedu konkrétní příklady úspěšných zahraničních klastrů. Rovněž bude zhodnocen vliv klastrů a podmínky, které podněcují jejich pozitivní působení.

Druhá podstatná část práce bude věnována rozboru klastrové politiky České republiky, která je aplikována v současné době a vychází z centrálních koncepcí a strategií. Především provedu analýzu využívání této politiky v praxi a zanalyzuji jednotlivé kroky k jejímu naplnění. Dále bude provedena komparace klastrové politiky uplatňované v České republice a v zemích Evropské unie. Součástí bude taktéž slovní hodnocení zjištěných výsledků a definování doporučení pro další vývoj.

1 Základní vymezení klastrů

Označení klastř pochází z anglického slova cluster, které je možné přeložit jako shluk, chumel či seskupení. Avšak v ekonomické teorii je označení klastř používáno pro pojmenování určitého uskupení firem, státních i nestátních organizací, akademické obce a dalších institucí za účelem spolupráce konkurujících si firem. Pojem klastř vychází z konceptu, který není zcela nový, protože jej používal již koncem 19. století britský ekonom A. Marshall. Avšak pojem klastř jako takový se v podmínkách České republiky do podvědomí širší masy dostal, až když jej začalo užívat Ministerstvo průmyslu a obchodu, hlavně jeho Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest, v době vstupu České republiky do Evropské unie.

Slovo klastř se tedy stalo součástí ekonomické praxe a je hojně používáno a velmi často spojováno s konkurenceschopností a vyšší mírou inovativnosti. Nicméně se při užívání tohoto pojmu objevují určité nejasnosti, především co všechno je možné pod souhrnný název klastř zahrnout, zda není náplň klastřu shodná s náplní inovační sítě a jestli klastř a klastřová iniciativa není jedno a totéž.

1.1 Definice klastrů

Literatura obsahuje mnoho různých definic pojmu klastř, avšak většina se obsahově neliší. Za předního zakladatele klastřové teorie je považován Michael Porter, který míní, že spolupracující a provázaná odvětví na geograficky vymezeném území jsou právě tou hybnou silou, která přispívá k rozvoji národního hospodářství, regionu, místní úrovně, ale také dokáže zvyšovat konkurenceschopnost. Porter svou původní definici několikrát modifikoval, konečná podoba zní: „Klastry jsou místní koncentrace vzájemně propojených firem a institucí v konkrétním oboru. Klastry zahrnují skupinu provázaných průmyslových odvětví a dalších subjektů důležitých pro hospodářskou soutěž. Obsahují např. dodavatele specializovaných vstupů, jako jsou součásti, stroje a služby, a poskytovatele specializované infrastruktury. Klastry se často rozšiřují směrem dolů k odbytovým kanálům a zákazníkům a do stran k výrobcům komplementárních produktů a společnostem v průmyslových odvětvích příbuzných z hlediska dovednosti, technologií nebo společných vstupů. Mnoho klastrů také zahrnuje vládní či jiné instituce – jako např.

univerzity, normotvorné agentury, výzkumné týmy či obchodní asociace – které poskytují specializovaná školení, vzdělávání, výzkum a technickou podporu.“¹

Porter svou definicí inspiroval mnohé další, takže vznikla řada různých definic a to i v rámci některých organizací. Svou definicí mají např. OECD či Evropská komise, která klastry definovala jako: „ skupiny nezávislých firem a přidružených institucí, které:

- spolupracují a soutěží
- jsou místně koncentrované v jednom či několika regionech, i když tyto klastry mohou mít globální rozsah
- jsou specializované v konkrétním průmyslovém odvětví provázaném společným technologiemi a dovednostmi
- jsou buď znalostní, nebo tradiční.“²

Následující definice, která se snaží postihnout klastry, je od profesora Leedera a má následující podobu: „Klastr je geografické soustředění vzájemně provázaných odvětví, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, firem v příbuzných oborech a přidružených institucích, například univerzitách, agenturách, v obchodních asociacích různých směrů, které soutěží, ale také spolupracují“³.

Klastry jsou popsány a definovány podle Skokana následovně: „ Klastr je (geograficky soustředěná) skupina vzájemně provázaných odvětví, jejichž vazby navzájem posilují a zvyšují jejich konkurenční výhodu. V této definici přitom za konkurenční výhodu považujeme schopnost firmy (odvětví) působit na globálních trzích. Odvětví je zde definováno v užším slova smyslu specifickým druhem zboží a služeb. Geografickou soustředěností klastru se myslí dosažitelná vzdálenost. Tj. oblast, kam lze vycestovat v rámci jednoho pracovního dne.“⁴

Vládní agentura CzechInvest, která je pověřena začleněním vládní strategie ohledně problematiky klastrů a udělovat dotace tuzemských klastrům, vytvořila vlastní definici: „Klastr je soubor regionálně propojených společností (podnikatelů) a přidružených institucí a organizací - zejména institucí terciárního vzdělávání (vysokých škol, vyšších

---

¹ PORTER, M. *On Competition*. Boston: Harvard Business School Press, 1998

² *Průvodce klastrům* [online]. Praha: CzechInvest, 2007. s 6. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>

³ LEEDER, E., a kol. *Klastr. Základní informace* [online]. Plzeň: Institut průmyslového managementu, spol. s r.o. s 14. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.eisod.cz/import/1077034083_import-KLASTRY_zakladni_informace.pdf

⁴ SKOKAN, K.. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2004. s 110-111. ISBN 80-7329-059-6

odborných škol) - jejichž vazby mají potenciál k upevnění a zvýšení jejich konkurenceschopnost⁵

Podle mého názoru syntetizující a nejvystižnější definici vymezil Cortright, který definoval klastr tak to: „Průmyslový klastr je skupina firem a napojených ekonomických aktérů a institucí, nacházejících se ve vzájemné blízkosti, kteří ze vzájemné blízkosti a vzájemných vztahů těží produktivní výhodu”⁶.

Představovat další definice pojmu klastr ztrácí smysl, protože většina definic se nijak výrazně obsahově neliší, jen kladou důraz na jiné elementy nebo se definice modifikují tak, aby odpovídaly požadovanému účelu. Důležité je poznání, že určení definice, která by klastr popsala a zachytila beze zbytku, není možné. Především vzhledem k faktu, že se v jednotlivých regionech eventuálně oborech klastry výrazně odlišují. Tudíž můžeme definice spíše chápat jako jakýsi rámec, který je obecně vymezuje.

Zvýše uvedených definic však lze vyvodit závěr, že klastry představují skupinu kooperujících podniků v rámci určitého území, ke kterým se přidružují další firmy z příbuzných odvětví a do spolupráce se zapojují i dodavatelé, odběratelé a další firmy. Mimo podniky se do klastrů včleňují i akademické obce, výzkumné instituce a další organizace, které mohou spadat do soukromého ale i veřejného sektoru. Klastr se především orientuje na získání konkurenční výhody, oproti firmám, které nejsou členy žádného klastru, a to na základě kooperace s ostatními členy klastru při zachování konkurence.

1.1.1 Porterův diamant konkurenční výhody

Diamant konkurenční výhody vytvořil a publikoval jej, v knize Konkurenční výhoda národů, profesor Harvardské univerzity Michael Porter, který je uznávaným odborníkem na konkurenceschopnost.

Zdroje konkurenčních výhod jsou odlišné u rozdílných průmyslových odvětví a na odlišnost má vliv i geografické umístění klastru. Obecně je dáno, že úspěšné klastry mají oproti ostatním unikátní zdroj konkurenční výhody, který jim umožňuje odlišit se od ostatních klastrů působících ve stejném oboru kdekoli na světě. Porterův diamant umožňuje analyzovat konkurenční výhodu viz. Obrázek 1.

---

⁵ CZECHINVEST. *Slovník pojmů* [online]. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/slovnicek-pojmu?dic=K>

⁶ CORTRIGHT, J.: *Making Sense of Clusters: Regional Competitiveness and Economic Development* [online]. Washington: The Brookings Institution, 2006. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.brook.edu/metro/pubs/20060313_Clusters.pdf

Obrázek 1 - Porterův diamant konkurenční výhody

Zdroj: *Průvodce klastrami* [online]. Praha: CzechInvest, 2007. s 6. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>

1.2 Typy klastrů

Klastry se vzájemně odlišují, ať už svou geografickou rozlohou, poskytovanými službami či výrobou, ale je možné je rozdělit na základě podobných znaků. Podle Pavelkové⁷ lze charakterizovat a rozčlenit klastry podle následujících proměnných:

- *Geografický rozsah* – týká se území, na kterém působí podniky, instituce, organizace atd. patřící do klastru. Podle tohoto hlediska se dále klastry dělí na lokální, regionální, subregionální, multiregionální, národní a příhraniční.
- *Hustota* – vztahuje se k ekonomické významnosti a počtu podniků v klastru.
- *Šíře klastru* – má vztah k rozsahu horizontální povaze klastru.
- *Hloubka klastru* – má vztah k rozsahu vertikální povaze klastru, především zda klastr obsahuje všechny nebo jen nějaké části dodavatelského řetězce.
- *Základna aktivit* – zahrnuje podstatu a počet aktivit, které jsou uskutečněny společně s regionem.
- *Geografické rozpětí prodeje* – poskytuje údaje o tom, kam až klastr sahá svými obchodními aktivitami.

⁷ PAVELKOVÁ, D., a kol. *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 21-22. ISBN 978-80-247-2689-2

- *Síla konkurenční pozice* – vyjadřuje jak je klastr konkurenceschopný, může se jednat o klastry, které jsou schopny konkurovat subjektům na světové, národní, regionální či lokální úrovni.
- *Stupeň rozvoje* – klastry se podle tohoto hlediska mohou dělit na rostoucí, stagnující či upadající. Také mohou být stádía zárodečného, rostoucího či zralého klastru.
- *Technologická aktivita* – klastr může k technologiím přistupovat různě, buď bude technologii vytvářet, přizpůsobovat si ji nebo bude jen prostým uživatelem.
- *Inovační kapacita* – schopnost klastru vytvářet účelné inovace, které v daném odvětví přinesou potřebnou konkurenční výhodu.
- *Vlastnická struktura* – jedná se o složení klastru, zda jsou zde zastoupeny firmy z lokálně vlastněných firem, z firem se zahraničními vlastníky nebo se jedná o kombinaci obojího.

Typologie popsána Pavelkovou není jediná, například profesor Leeder⁸ klastry rozděluje do tří základních uskupení podle odvětvové struktury na: vertikální, horizontální a laterální - boční.

1.2.1 Vertikální klastr

Jedná se o zapojení dodavatelských firem a institucí v celé šíři výrobního programu do strategického řetězce navázaného zpravidla na větší podniky za účelem přípravy na strategické záměry výrobce finálu. Tak aby subdodavatelé měli dostatek času na přizpůsobení se změnám ve výrobě, stihli vyvinout a připravit nové modely svých dodávek pro výrobu finálního výrobku.

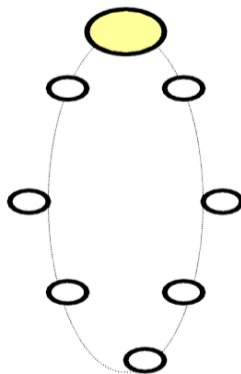
V tomto typu klastru je výroba značně specializovaná a vztahy s jednotlivými subdodavateli velmi rozvinuté. Výrobci a subdodavatelé spolu těsně spolupracují a vytváří mezi sebou těsná sociální pouta. Z toho tedy vyplývá, že výrobci, subdodavatelé a dodavatelé jsou na sobě do značné míry závislí a právě díky tomu jsou úspěšní v řešení vztahových problémů. Vzájemná spolupráce se především orientuje na zdokonalování výrobních procesů, poskytování zpětné vazby a na nabízení technických rad. Inovace a vývoje výrobků jsou navázány směrem na horu od výrobců k zákazníkům, tak aby bylo co nejlépe porozuměno požadavkům a přáním zákazníků.

Může tak dojít ke spojení firem, které podnikají ve stejné oblasti, ale zaměřují se na různorodé obory. Větší firma si zajistí spolupráci s menšími firmami, které

⁸ LEEDER, E., a kol. *Klastr. Základní informace* [online]. Plzeň: Institut průmyslového managementu, spol. s r.o. s 15 - 16. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.eisod.cz/import/1077034083_import-KLASTRY_zakladni_informace.pdf

se specializují na určité profese (viz. Obrázek 2). Tak si firma zajistí výhodné postavení na trhu, protože může vystupovat jako generální dodavatel, což má výrazný vliv na velikost zakázky i na ceny díla či služby a z těchto výhod profitují všechny firmy zapojené do klastru.

Obrázek 2 - Vertikální klastr

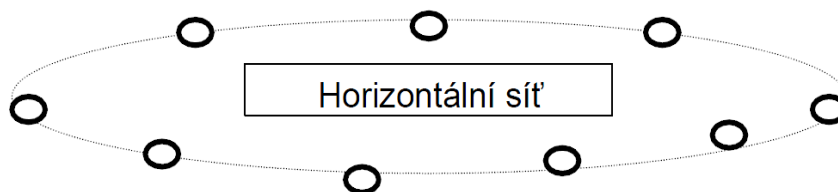
Zdroj: LEEDER, E., a kol. *Klastr. Základní informace* [online]. Plzeň: Institut průmyslového managementu, spol. s r.o. s 16. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.eisod.cz/import/1077034083_import-KLASTRY_zakladni_informace.pdf

1.2.2 Horizontální klastr

Horizontální klastr (viz. Obrázek 3) je tvořen podniky, které jsou ze stejného odvětví např. farmaceutické firmy, textilní či hutní průmyslem, a dalšími. Je pro ně typické, že jsou velmi široké a jsou tvořeny velkou skupinou výrobců. Možnou nevýhodou takového uskupení může být závislost na dodávkách vstupních zdrojů z okolí. Podniky se do klastru zapojují především se záměrem získat tyto výhody:

- docílení výhodnějších cen při nákupu materiálu,
- získání lepšího prodejního postavení,
- možnost společného vystupování a zastupování na veletrzích, vůči zájemcům ze zahraničí, atd.

Obrázek 3 - Horizontální klastr

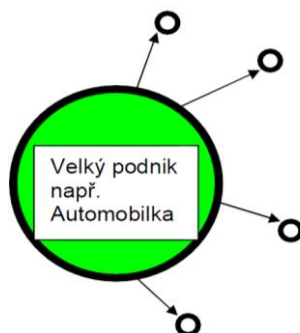
Zdroj: LEEDER, E., A KOL. *Klastr. Základní informace* [online]. Plzeň: Institut průmyslového managementu, spol. s r.o. s 15. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.eisod.cz/import/1077034083_import-KLASTRY_zakladni_informace.pdf

1.2.3 Laterální – boční klastr

Tento typ klastru (viz. Obrázek 4) se nejčastěji vyskytuje v automobilovém průmyslu. Jedná se o napojení podniků na větší firmu, přičemž tyto menší podniky

se zabývají úpravou, trimováním či doplněním finálního výrobku. Důvodem, proč tyto úpravy nenabízí sama vyrábějící firma, je především nerentabilita těchto služeb navíc a neschopnost pružné reakce na měnící se trendy v detailech. Pro firmu je tak výhodnější tyto úpravy zadat menším externím firmám.

Obrázek 4 - Laterální - boční klastr

Zdroj: LEEDER, E., a kol. *Klastr. Základní informace* [online]. Plzeň: Institut průmyslového managementu, spol. s r.o. s 16. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.eisod.cz/import/1077034083_import-KLASTRY_zakladni_informace.pdf

Klastry lze dělit i podle dalších kritérií, například Skokan⁹ k výše uvedenému dělení ještě přidává rozlišení klastrů podle stupně jejich vývoje:

- *Fungující klastry* – jedná se o klastry, které byly identifikovány a jednotliví členové si to plně uvědomují.
- *Latentní klastry* – reprezentují příležitost, která ještě nebyla využita.
- *Potenciální klastry* – jsou vytvořeny určité podmínky pro jejich existenci, ale nedisponují všemi potřebnými vstupy a kritickou mírou potřebných faktorů.

1.3 Vznik a životní cyklus klastrů

Podle Pavelkové¹⁰ se ke vzniku a organizaci klastrů vztahují dva základní přístupy a to vznik zdola na horu a shora dolů. Také se v literatuře objevuje třetí způsob vzniku, který je kombinací předchozích dvou přístupů.

1.3.1 Vznik klastru zdola nahoru

Takové to klastry se označují jako přirozené klastry. Vznik klastru je iniciován přirozeně, tedy potřebou jednotlivých firem zajistit si užší vzájemnou spolupráci a vytvořit těsnější regionální síť. Přitom bližší spolupráce a společná strategie vznikají spontánně,

⁹ SKOKAN, K.. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2004. s 114 - 115. ISBN 80-7329-059-6

¹⁰ PAVELKOVÁ, D., a kol. *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 23. ISBN 978-80-247-2689-2

tedy bez zásahů či uměle vytvořené potřeby. Pokud tato společná součinnost funguje, dochází k růstu intenzity vazeb a potřebě vzniku klastrové iniciativy nebo hlubší organizace při rozvoji klastru, tak aby byla zajištěna prosperita klastru. Jednotlivé vazby mezi zúčastněnými organizacemi nabývají formálního charakteru. Jednotlivé firmy si uvědomují, že ze zapojení do klastru a vzájemné koordinace vyplývají výhody. Tudiž se snaží, aby jimi vytvořený klastr fungoval a dále se vyvíjel.

1.3.2 Vznik klastru shora dolů

Klastry, které vznikly tímto způsobem, se nazývají zkonstruované. Jejich vznik není zapříčiněn přirozeným vývojem klastru. Vznik klastru je iniciován a organizován zvenčí, většinou jsou hlavními tvůrci představitelé státní správy či regionálních samospráv. Aby bylo dosaženo pozitivního výsledku (vznik klastru) je nutné zajistit klíčový rozvoj sociálního kapitálu a posílit či úplně vytvořit mechanismus pro budování důvěry. Pak teprve může následovat formulace vize a strategie a následná realizace konkrétního záměru.

V České republice je tímto způsobem zakládáno mnoho klastrů, protože vznik a chod klastru je podporován z finančních prostředků státu potažmo z fondů Evropské unie, což je pro podniky, které se mají účastnit klastru lukrativní vyhlídka.

1.3.3 Vznik klastrů kombinací

Vznik klastru na základě iniciace soukromého a veřejného sektoru je „zlatá střední cesta“, protože takto vzniklé klastry bývají většinou velmi efektivní. Nejprve klastr vzniká přirozeně (spontánní cestou) působením tržních sil, kdy podniky společně sdílejí výhody, které plynou z jejich spolupráce. Podnětem pro vznik klastru může být například existence společných výrobních faktorů, dalších podniků ochotných k spolupráci, výskyt výzkumných pracovišť, atd. Ale klastr potřebuje pro svou existenci a úspěšnost získat i potřebné investice a hlavně vhodné prostředí. Pak do vývoje klastru může zasáhnout veřejná správa, která může svým působením zajistit právě vhodné podmínky pro rozvoj klastru či finanční pobídky pro jeho ekonomický rozvoj.

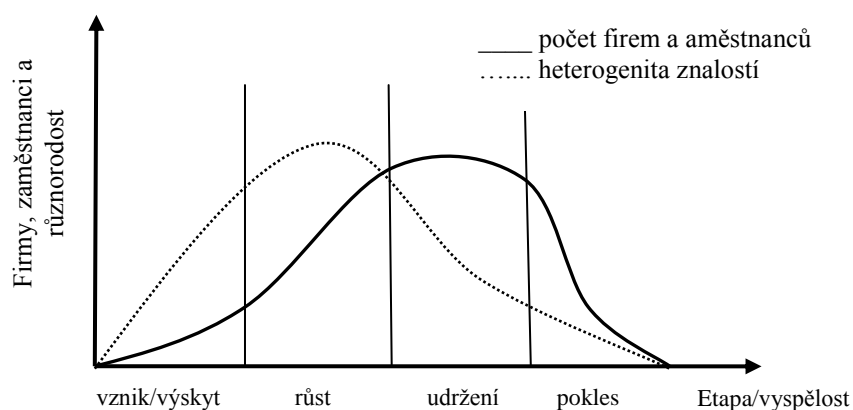
1.3.4 Životní cyklus klastru

Zkoumání životního cyklu klastru je poměrně novou záležitostí. Ve své práci se mu věnuje například Menzel a Fornahl¹¹. Ti připodobňují životní cyklus klastru k životnímu cyklu odvětví. Souvislost spatřují především mezi rozmanitostí a růstem, která je shodná i pro klastry. Tvrdí, že pokud v klastru existuje přílišná podobnost firem, snižuje se pravděpodobnost vzniku radikální inovace a schopnost klastru přizpůsobit se měnícím se vnějším podmínkám. Ale ani přílišná rozmanitost firem v klastru není dobrá, protože může zabránit využívání synergií mezi firmami. Výše uvedené skutečnosti nelze aplikovat dogmaticky na každý klastr, protože vždy záleží na individuálních vlastnostech klastru, jako je počet členů, velikosti klastru, geografická vzdálenost, obor zaměření, atd.

K analogii životního cyklu odvětví je životní cyklus klastru rozdělen do tří až čtyř etap (viz. obrázek 5):

- *vznik (výskyt)* – pouze několik málo firem a různorodost je poměrně velká, protože každá firma může být specializována na jiný obor, profesy.
- *růst* – s rostoucím počtem firem a zaměstnanců. V této fázi dochází ke snižování různorodosti a užšímu zaměření. Pokud je zaměření příliš úzké dojde k poklesu, protože klastr není schopen pružně reagovat na měnící se vnější prostředí.
- *pokles* – nastává se snižujícím se počtem firem a zaměstnanců, může ho také zapříčinit příliš úzká specializace.
- *udržení* – tato etapa se v životním cyklu nemusí objevit, závisí to na vlastní schopnosti klastru udržet svou vysokou ekonomickou aktivitu.

Obrázek 5 - Životní cyklus klastru

Zdroj: Vlastní zpracování – inspirace z MENZEL, M.P., FORNAHL, D. *Cluster Life Cycles – Dimensions and Rationales of Cluster Development*. 2007. s 9. Dostupné dne 26. 11. 2009 na WWW: www2.druid.dk/conferences/viewpaper.php?id=1056&cf=10

¹¹ MENZEL, M., P., FORNAHL, D. *Cluster Life Cycles – Dimensions and Rationales of Cluster Development*. 2007. Dostupné dne 26. 11. 2009 na WWW: www2.druid.dk/conferences/viewpaper.php?id=1056&cf=10

Právě různorodost je hlavním prvkem, který ovlivňuje vývoj životního cyklu klastru. Klaster se do fáze poklesu dostává tehdy, když nedokáže udržet svou různorodost na úrovni, která by mu zajišťovala setrvání v růstové nebo v udržovací fázi. Pokud se klaster již ve fázi poklesu nachází, je možné znovu nabýt fáze růstu a to tehdy, pokud se mu povede různorodost zvýšit (zapojení nových firem do klastru, rozšíření specializace, přeorientování části výroby, atd.). Nejúspěšnější klaster je schopen svou různorodost stabilně obnovovat znovu a znovu, a tak se pohybovat jen v pásu etapy udržení. Takové klastry jsou pak nejúspěšnější.

1.4 Prvky klastru

Z definic klastru, které byly uvedeny v kapitole 1.1 vyplývá, že klaster vytváří prostředí pro vzájemné působení různých subjektů. Mezi základní účastníky klastru je možné zařadit zástupce průmyslových odvětví, vlády, akademické obce a finančních institucí. Tito účastníci jsou charakterističtí pro všechny klastry, ale mohou být doplněni i o další účastníky, kteří v klastru zastávají specifické funkce, může se jednat například o asociace, banky, střední a vysoké školy, poradenské firmy, výzkumné ústavy, vědeckotechnické parky, atd. Přičemž někteří odborníci k těmto účastníkům přidávají další vysoce speciální skupinu a to instituci podporující spolupráci uvnitř klastru. Tato instituce může být složena z jednoho nebo více aktérů (formálních i neformálních), ale vždy jedná ve prospěch klastru a jeho členů. Jejím hlavním úkolem je vzbudit zájem o klastrovou iniciativu v jednotlivých členech klastru. V podmínkách České republiky lze za tuto instituci považovat právnickou osobu, které jsou založena klastrem pro jeho řízení.¹² Výše uvedené účastníky, lze rozdělit do čtyř základních skupin, které klaster tvoří.

Klaster dosahuje podle CzechInvestu¹³ vysoké a stabilní výkonnosti jen tehdy, pokud v něm jsou přítomny takové prvky, které zahrnují týmovou spolupráci ve čtyřech širokých kategoriích. Tyto čtyři nezávislé prvky lze znázornit pomocí organizačního diagramu (viz. obrázek 6).

---

¹² PAVELKOVÁ, D., a kol. *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 91. ISBN 978-80-247-2689-2

¹³ *Průvodce klastrem* [online]. Praha: CzechInvest, 2007. s 6. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>

Obrázek 6 - Prvky klastru

Zdroj: *Průvodce klastrem*. Praha: CzechInvest, 2007. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>

Jádru klastru: Jádru klastru by měly tvořit silné a stabilní podniky, které se stávají vedoucími účastníky. Jejich finanční příjmy jsou tvořeny z prodeje zboží či služeb zákazníkům, kteří stojí mimo klastr.

Podpůrné organizace (podniky): Jedná se o takové organizace či podniky, které buď přímo, nebo nepřímo ovlivňují chod a fungování podnikům, které jsou obsaženy v jádru klastru a mohou je i do značné míry podporovat. Ve většině případů se jedná o dodavatele, kteří jsou na podniky navázáni a specializují se na výrobu strojů, součástek či dodávky surovin nebo o subdodavatele, kterým mohou výrobci přímo přidělit jednotlivé výrobní úkony.

Měkká podpůrná infrastruktura: K dosažení vysoké výkonnosti klastru je zapotřebí, aby výše zmiňované prvky neexistovaly izolovaně. Úspěšnost tkví především v široké angažovanosti klastru v rozsáhlé komunitě. Tedy zapojení klastru do spolupráce s místními školami, univerzitami, polytechnikami, místními obchodními a profesními asociacemi, agenturami pro místní rozvoj a dalšími institucemi, které podporují jeho aktivity a jsou jistou zárukou pro dosažení vyššího výkonu klastru. Kvalita a úroveň měkké infrastruktury, která je zapojena do klastru je činitel, který významně ovlivňuje rozvoj klastru.

Fyzická infrastruktura (tvrdá infrastruktura): Do této kategorie podpůrné infrastruktury především patří existence silničních sítí a komunikací, přístavy, logistická centra, hospodaření s odpady, komunikační spojení (telekomunikační sítě, atd.), a další. Úroveň této technické vybavenosti musí být minimálně stejné kvality, jako je tomu u konkurenčních klastrů, ať už místních nebo vzdálenějších.

1.5 Identifikace klastru

Před zahájením cílené snahy podporovat vznik a rozvoj klastrů, je nutné nejprve identifikovat potenciální klastry, tak aby naše úsilí směřovalo správným směrem. Vznik a rozvoj klastrů je v mnoha případech financován z veřejných prostředků. Je tedy více než nutné, zajistit, aby tyto prostředky byly alokovány efektivně a nedocházelo k podpoře klastrů, které nepřispívají k regionálnímu rozvoji a posílení konkurenceschopnosti a ani nemají dlouhodobou životnost.

Před zahájením samotného identifikačního procesu je nutné stanovit, na jak velkém území bude identifikace probíhat. Obvykle bývá využíváno členění území na regiony NUTS, přičemž je nejčastěji identifikace prováděna na úrovni NUTS2 (regiony soudržnosti) a NUTS 3 (kraje).

1.5.1 Postup identifikace

Odborná literatura uvádí mnoho postupů, jak identifikovat potenciální klastry. Níže jsou uvedeny postupy podle některých autorů.

K identifikaci klastrů podle Pavelkové¹⁴, lze využít dva přístupy. První přístup pomáhá identifikovat klíčové sektory, které mají skutečnou nebo potenciální konkurenční výhodu; zpravidla na základě kvantitativních dat (dostupných statistických údajů). Druhý přístup zkoumá vnitřní procesy a vazby existující mezi firmami v klastru na daném území; spoléhá na kvalitativní údaje (skupinové nebo individuální rozhovory).

Postup podle Rydvalové a Žižky¹⁵, lze postup identifikace rozčlenit do následujících osmi kroků:

1. Vymežit ekonomický region, ve kterém analýza proběhne.
2. Stanovit hodnoty koeficientů lokalizace pro odvětví na úrovni nejméně dvoumístných kódů klasifikace OKEČ.
3. Pro vybraná, zejména menší, odvětví vypočítat koeficienty lokalizace i pro třímístné kódy OKEČ.
4. Zjistit hlavní vazby mezi vybraným odvětvím a ostatními odvětvími na úrovni celého národního hospodářství. Tato analýza slouží jako vodítko pro další kvalitativní rozbor.

---

¹⁴ PAVELKOVÁ, D., a kol. *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 85. ISBN 978-80-247-2689-2

¹⁵ RYDVALOVÁ, P., ŽIŽKA, M. *Specifikace potenciálních klastrů v Libereckém kraji*. Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové, 2007. s 244. ISBN 978-80-7041-824-6

5. Využitím Porterova diamantu konkurenční výhody nalézt konkurenční výhodu potencionálního klastru.
6. Zjistit existenci podpůrných institucí v oblasti vzdělávání, výzkumu a vývoje, podnikatelské správy, podnikatelské infrastruktury v regionu.
7. Charakterizovat míru horizontálního a vertikálního rozsahu potenciálního klastru a míru využívání koordinačních postupů mezi firmami.
8. Zhodnotit inovační potenciál firem v daném odvětví.

Identifikaci klastrů podle Skokana¹⁶ je možné rozdělit na tři úrovně, na kterých lze analýzu či identifikaci klastru provádět. Prvním stupněm je národní úroveň (makro úroveň), kde se rozebírají vazby skupin odvětví v ekonomice jako celku. Analýza je zaměřena na speciální modely národní nebo regionální ekonomiky, podporu inovací, modernizaci výrobků a procesů v megaklastrech. Druhým stupněm je úroveň odvětví (mezzo úroveň), kde se rozebírají vnitřní a meziodvětvové vazby v různých stádiích výrobního řetězce podobných výrobků. Analýza je prováděna pomocí SWOT analýzy a srovnávání jednotlivých odvětví (benchmarking), která byla podrobena zkoumání. Třetím (posledním) stupněm je firemní úroveň (mikro úroveň), kde je rozbor zaměřen na specializované dodavatele soustředěných kolem jedné nebo několika základních firem. Hlavním bodem analýz je vysvětlení inovačních potřeb a rozvoje strategického podnikání. Analyzují se řetězce a řízení řetězců a příprava inovačních projektů.

Dalším možným postupem identifikace klastrů je ten, který ve své knize publikoval Porter¹⁷. Podle něho je neideálnější postupem při identifikaci jednotlivých prvků klastru, najít velkou firmu nebo koncentraci podobných firem a po té pokračovat dolů nebo nahoru po vertikálním řetězci firem a institucí. Dále se využije horizontálního pohledu, kdy se identifikují odvětví se společnými charakteristikami nebo produkující komplementární produkty a služby. Pokud jsou identifikovány firmy a odvětví v klastru, je ještě nutné vymezit instituce poskytující specializovanou kvalifikovanou pracovní sílu, technologie, informace, kapitál nebo infrastrukturu a další orgány včetně účastníků klastru. V neposlední řadě je třeba určit státní a další regulační orgány, které svou činností ovlivňují účastníky klastru.

Výše bylo uvedeno několik možných postupů identifikace klastrů. Nejlepším postupem z hlediska praxe se zdá být ten, který kombinuje prvky identifikace dle úrovní

---

¹⁶ SKOKAN, K.. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2004. s 117. ISBN 80-7329-059-6

¹⁷ PORTER, M. *On Competition*. Boston: Harvard Business School Press, 1998

a využití kvantitativních a kvalitativních metod. Což je pochopitelné, protože při využití více metod dochází k doplnění údajů, které bychom při využití jednoho postupu nezískali.

1.5.2 Metody sloužící k identifikaci klastrů

K identifikaci klastrů je využíváno několik metod. Analytické metody pro identifikaci klastrů jsou podle Pavelkové¹⁸ rozděleny na kvalitativní a kvantitativní.

1.5.2.1 Kvantitativní metody

Existuje mnoho kvantitativních metod využitelných k identifikaci klastrů. Výběr konkrétní metody je odvislý od konkrétního typu klastru a vazeb mezi jeho členy, které se snaží určit. K nejčastěji využívaným postupům patří zjišťování koeficientu lokalizace a analýza input-output. Problémem při využívání kvantitativních metod při identifikaci klastrů, je zejména určení, jaká hodnota kritéria je dostatečná pro to, abychom identifikovali potenciální klastr.

A. Koeficient lokalizace

Tato metoda je v praxi nejčastěji využívána, protože se jedná o relativně jednoduchou metodu, která je vhodná ke statistickému vyhledávání lokálních a regionálních klastrů. Mezi nesporné výhody této metody také patří, že se nechá vycházet z dostupných statistických zdrojů. Nevýhodou je, že koeficient lokalizace nedokáže vystihnout vzájemnou provázanost firem.

Koeficient lokalizace udává, kolikrát je podíl odvětví na zaměstnanosti v regionu vyšší než celostní průměr. Vypočítává se:

$$LQ = \frac{x/X}{y/Y}$$

LQ	koeficient lokalizace zaměstnanosti v regionu
x	počet zaměstnanců, pracujících v odvětví v daném regionu
X	celkový počet zaměstnanců v regionu
y	počet zaměstnanců, pracujících v daném odvětví v zemi
Y	celkový počet zaměstnanců v zemi

Pokud vyjde hodnota ze zlomku větší jak jedna, znamená to, že dané odvětví je v regionu nadprůměrně zastoupeno (v daném odvětví v daném regionu je zaměstnán větší podíl lidí, než je tomu na národní úrovni).

---

¹⁸ PAVELKOVÁ, D., a kol. *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 85. ISBN 978-80-247-2689-2

Koeficient lokalizace lze vypočítat mimo zaměstnanosti i pro jiné proměnné. Může se jednat například o: přidanou hodnotu, tržby, mzdové náklady, atd.

B. Analýza Input-output

Tato metoda se nezaměřuje na koncentraci určitého odvětví v regionu, ale na zjištění vazeb k dalším odvětvím. Tak je možné postihnout strukturu provázanosti oborů v regionu. Nejčastěji se hledají dodavatelská a odběratelská odvětví, vzájemné vztahy se potom kvantifikují. Tato metoda usiluje o posouzení přímých vztahů mezi dvojicí odvětví. Kvantitativně se popisují vztahy mezi vstupy do odvětví a výstupy, tzn. produkce z odvětví. Mezi nevýhody této metody je možné především zařadit její početní náročnost a omezenost datové základny.

1.5.2.2 Kvalitativní metody

Tyto metody se ve většině případů používají jako doplněk kvantitativních metod. Kritéria, která se používají při kvalitativní analýze, odrážejí specifický charakter lokality, priority a strategické záměry municipalit. K nejčastěji používaným metodám patří rozhovory s experty a zástupci firem a průzkumy.

A. Rozhovory s experty a zástupci firem

Jedná se o jeden z hlavních nástrojů kvalitativních analýz. Představuje interview s experty a s představiteli firem z privátního sektoru. Regionální experti a zástupci průmyslu jsou důležitými zdroji informací o regionálních ekonomických trendech, silných a slabých stránkách odvětví či jejich specifických vlastnostech. Za experty můžeme považovat představitele příslušného zaměstnavatelského svazu (asociace), nezávislé experty/konzultanty z oboru, vysokoškolské pedagogy nebo pracovníky v oborově příbuzném výzkumném ústavu.

Rozhovor může mít dvě formy:

- osobní rozhovory s představiteli vybraných firem,
- pořádání kulatých stolů/seminářů s představiteli vybraných firem.

U této metody je potřebné zajistit dobrou organizaci a připravenost rozhovorů či diskuzí a založit je na vzájemné důvěře.

B. Průzkumy

Průzkumy mohou sloužit hlavně ke zkoumání regionálních podniků za účelem identifikace lokálních a nelokálních obchodních znaků, kooperativních aliancí, atd. Metody, které by zkoumaly průmyslové klastry, a byly založeny na průzkumu, jsou velice

ojedinělé. Nevýhodami této metody jsou vysoká nákladnost a mnohdy neproveditelnost z důvodu požadavku vysoké míry detailnosti.

C. Případová studie

Využívá se ke zkoumání již existujících klastrů s využitím Porterova diamantu ke zjištění konkurenceschopnosti lokálních výrobních struktur. Analyzuje se, jaký dopad měly klastry na rozvoj jiných regionů.

1.5.2.3 Další metody

Dalším dělením analytických metod využívaných při identifikaci klastrů se ve své knize zabývají Stejskal a Kovárník¹⁹. Mimo již zmiňované kvalitativní a kvantitativní metody, zde zmiňují metodu analýzy konkurenční výhody a analýza změny podílu.

A. Analýza změny podílu

Metoda vychází z předpokladu, že regionální ekonomický růst lze vysvětlit kombinovaným efektem celonárodního růstu, růstu odvětvové struktury a růstu způsobeného jinými, převážně lokálními faktory. Analýza tak odhaluje vedoucí a zaostávající odvětví v regionu.

Rozkládá změnu hodnoty ukazatele (počet pracovníků, tržby, obrat, přidaná hodnota) na složky vyjadřující vliv absolutní změny ukazatele na jeho strukturu. Matematický ho lze vyjádřit:

$$ZP = ZN + ZO + ZR$$

ZP změna podílu (růst, pokles) zvoleného ukazatele

ZN celonárodní změna podílu zvoleného ukazatele

ZO změna podílu odvětvové struktury ve zvoleném ukazateli

ZR regionální změna podílu zvoleného ukazatele

Změnu hodnoty ukazatele porovnáváme během dvou časových období, ale nemusí se jednat o bezprostředně navazující roky. K výpočtu tohoto ukazatele je nutné mít údaje za větší celek (NUTS1 nebo NUTS2) a za regiony (NUTS2 nebo NUTS3) za vybrané roky a to dle členění OKEČ.

---

¹⁹ STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. s 169 – 173. ISBN 978-80-7367-588-2

B. Metoda analýzy konkurenční výhody

Tato metoda vychází z Porterova diamantu konkurenční výhody. Jedná se o grafické vyjádření konkurenční výhodu podniku v daném mikroekonomickém prostředí, vhodnou kombinací kvantitativních a kvalitativních dat a údajů.

Metoda je velice náročná na vstupní údaje, ale má vysokou vypovídací schopnost, neboť dokáže zmapovat klastrový potenciál všech hlavních odvětví průmyslu definovaných na počátku klastru. Nevýhodou této metodu můžeme spatřovat hlavně v tom, že je závislá na mínění odborníků a tím může být výsledek poněkud zkreslen. Tuto vadu lze odstranit vyšší četností vzorku.

Základem metody je řízené interview s manažery či ekonomy jednotlivých podniků a firem v daném regionu. Dotazováním je zjišťován osobní odborný názor na:

- dostupnost specializovaných zdrojů potřebných pro podnikání v oboru jako jsou například: lidské, kapitálové a přírodní zdroje, infrastruktura, atd.,
- vztahy firem v regionu – agresivnost působení firem, hodnocení podnikatelského klimatu,
- dodavatelské řetězce – dodávání pro náročné koncové zákazníky,
- místní subdodavatelské systémy a flexibilitu místních firem,
- vztahy firem v regionu a jejich oborové zaměření.

Každý respondent má k dispozici čtyřstupňovou hodnotící škálu, kde 1, 2 znamená kladné hodnocení a 3, 4 hodnocení záporné. Výsledek je dán rozdílem kladných odpovědí a záporných odpovědí a jeho převedení na relativní počet k počtu odpovědí. Procentní výsledek vyjadřuje pozitivní či negativní hodnotu na příslušné ose Porterova diamantu - střed osového systému představuje hodnotu - 100%, maximum každé osy je 100%. Tato metoda je vhodná pro analýzu a hodnocení korelací jednotlivých faktorů. Velký počet dat vyžaduje faktorovou analýzu nebo metodu hlavních komponent.

1.6 Klastrová iniciativa

Klastrová iniciativa je dalším pojmem, který je poměrně novou součástí ekonomické praxe. Často bývá zaměňován právě s pojmem klastr, ale je nutné podotknout, že samy klastrové iniciativy se občas nazývají klastry.

Opět existuje několik definic, které se snaží postihnout podstatu klastrové iniciativy. Příkladem může být definice obsažená v *The Greenbook of Cluster Initiatives* (Zelená kniha klastrových iniciativ): „Klastrová iniciativa je organizované úsilí zaměřené

na zvýšení růstu a konkurenceschopnosti klastru v regionu za účasti klustrových firem, vlády a/nebo výzkumné komunity.“²⁰

Z výše uvedené definice plyne, že klustrovou iniciativou může být jen ta iniciativa, na které se podílí firmy a zároveň alespoň jedna strana z tzv. trojitě spirály, kam patří průmysl, vláda a univerzity. Avšak klustrová iniciativa je také chápána jako nástroj k rozvoji klastru nebo klustrové organizace, tak aby bylo dosaženo růstu konkurenceschopnosti klastru i zapojených firem. Je na samotné klustrové iniciativě jaký cíl si stanoví. Může se zaměřit na rozvoj jediného klastru nebo svou politiku aplikovat na širší oblast, jako je region, stát nebo přeshraniční spolupráce, a tak přispívat k rozvoji více klastrů.

Poněkud odlišná definice klustrové iniciativy je obsažena v dokumentu Národní klustrová strategie a zní: „ Tam, kde se podpora vlády (regionální samosprávy) formalizovala do uceleného programu činností s cílem napomáhat rozvoji klastrů za plného či částečného financování vládou, hovoříme o klustrové iniciativě. Některé klustrové iniciativy budou podporovat stávající klastr, jiné se soustředí na rozvoj nových klastrů.“²¹

Klustrová iniciativa tak otevřela nový prostor pro vznik zcela nové regionální politiky, která se zaměřuje na podporu klastrů. Klustrová iniciativa může vznikat z popudu vlády, samotných firem nebo ji mohou iniciovat společně.

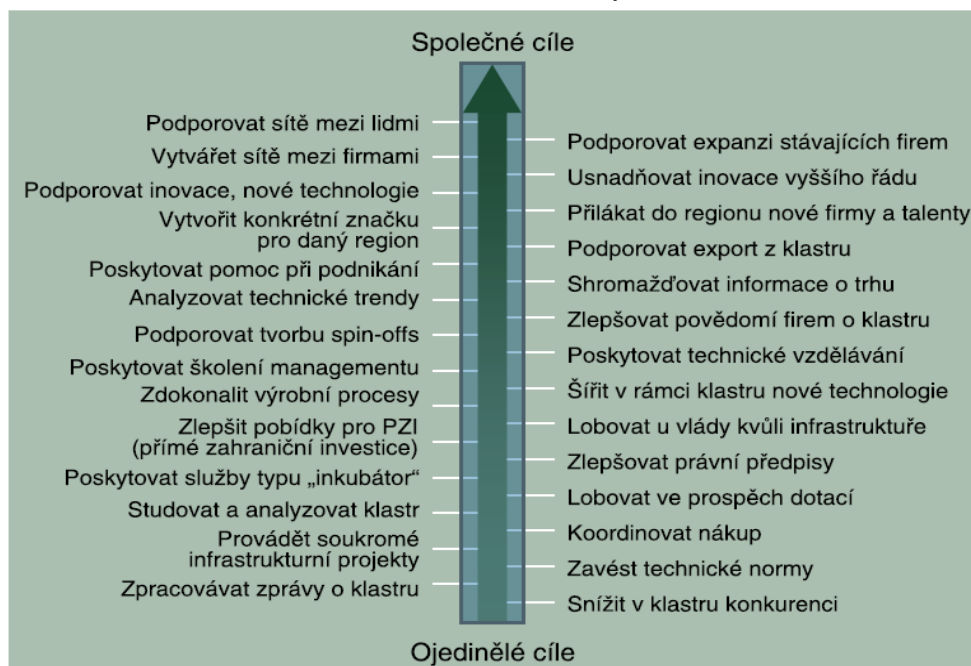
Z celosvětového průzkumu klustrových iniciativ, který byl proveden v roce 2003, vyplynulo, že klustrové iniciativy se nacházejí na celém světě, ale jejich koncentrace se liší. Hlavními faktory, které je ovlivňují, jsou především míra vyspělosti ekonomiky dané země, národní prostředí, míra podpory vědy, výzkumu a inovací, role místní samosprávy a další. Dále bylo zjištěno, že cíle klustrových iniciativ jsou vysoce individuální, ale také lze vysledovat společné rysy (viz. obrázek 7).

---

²⁰ SÖLVELL, Ö., LINDQVIST, G., KETELS, C. *The Cluster Initiative Greenbook*. Ivory Tower AB. s 9. ISBN 91-974783-1-8

²¹ NEUŽILOVÁ, I. *Národní klustrová strategie 2005 – 2008*. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu. Dostupné dne 20. 11. 2009 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument6216.html>

Obrázek 7 - Četnost cílů klastrových iniciativ

Zdroj: SÖLVELL, Ö., LINDQVIST, G., KETELS, C. *The Cluster Initiative Greenbook*. Ivory Tower AB. s 10. ISBN 91-974783-1-8

1.6.1 Klady klastrové iniciativy

Přínos klastrových iniciativ je podle CLOE²² pro regiony, vlády, veřejné subjekty a celou společnost lákavý, což je povzbuzuje v úsilí, aby zaváděly programy pro podporu klastrů. Z obecného hlediska klady klastrových iniciativ tkví v podpoře klastrů, ze které vznikají tyto efekty:

- Zvýšení produktivity – především díky specializovaným vstupům, přístupu k informacím, synergiím a přístupu k veřejným statkům.
- Zrychlení inovací – z důvodu intenzivní spolupráce firem a zostření konkurence.
- Vytváření nových podniků – zaplňování mezer na trhu a rozšiřování hranic mapy klastru.

Klastrové iniciativy a samotné klastry přispívají k rozvoji regionu, protože dokážou řídit jejich ekonomický rozvoj, získávat investice, zvyšovat konkurenceschopnost, atd. Více o vlivu klastrů na region v kapitole 2.

²² CLUSTERS LINKED OVER EUROPE. *Průvodce řízením klastrů – příručka pro rozvíjení a management klastrových iniciativ*. Clusterforum.org. dostupné dne 2. 11. 2009 na WWW: http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/Files/CLOE_Clusterguide_CZ.pdf

2 Klastry jako determinanty regionálního rozvoje

Za klíč k rostoucí konkurenceschopnosti a výkonnosti národního hospodářství, jsou považovány inovační schopnosti podniků, vzrůstající kvalita lidských zdrojů, výzkumu a technologií. Bohužel Česká republika v těchto oblastech zaostává za evropským průměrem. Slabiny lze především vidět v intenzitě inovačních aktivit u podniků, v technologickém transferu, v stupni kooperace, ve výdajích na výzkum, vývoj a inovace na úrovni podniků. Další nedostatky jsou v nevyhovující intenzitě součinnosti výzkumu a průmyslu, ve využití rizikového kapitálu, ale i v mnoha ohledech rozvoje a využití lidských zdrojů. Právě klastry a vhodná klastrová politika mohou být jedním z účinných nástrojů, které pomohou danou situaci změnit k lepšímu.

Rozvoj regionů je důležitým aspektem pro růst národního hospodářství, protože regiony jsou hnacími silami národních ekonomik, přičemž se jejich vliv projevuje i v globálním měřítku. Je důležité podotknout, že pozitivní vliv regionů se projeví jen v těch ekonomikách, které vytvoří optimální podmínky. Regionální rozvoj značnou měrou ovlivňují klastry, protože vytvářejí nová pracovní místa, zajišťují příliv kapitálu do daného území, koncentrují ekonomické aktivity, zvyšují konkurenceschopnost a přináší mnohé další výhody. Regionální politika by tak měla být uzpůsobena k tomu, aby vytvářela vhodné podmínky pro vznik a udržení klastrů. Je samozřejmostí, že klastry nemohou vznikat jen na popud veřejné správy, ale samotní manažeři podniků by měli být schopni uvědomit si výhody plynoucí z klastrování a iniciovat ho. Nicméně určitá forma veřejné podpory by měla v každém regionu existovat, protože dobře fungující klastr může danému regionu výrazně prospět. Mimo výše zmiňované přínosy dokáže zajistit vzrůst prestiže a životní úroveň regionu a v neposlední řadě přispět k zvýšení konkurenceschopnosti regionu v národním i mezinárodním měřítku. Avšak existují názory, že schopnosti klastrů zvyšovat konkurenceschopnost v podmínkách České republiky jsou omezené. Především z důvodu neexistence kvalitního a stabilního podnikatelského prostředí.

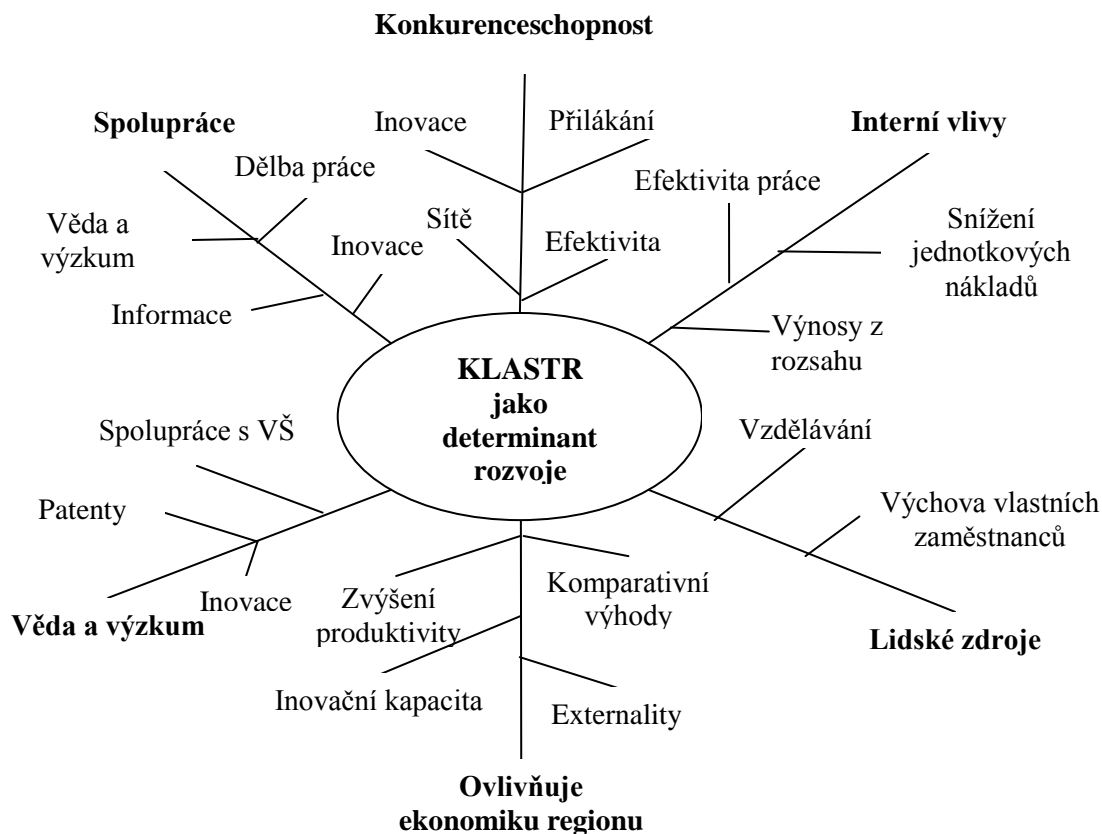
2.1 Analýza oblastí vlivu klastrů na regionální rozvoj

Každý podnikatelský subjekt nacházející na daném území má nezanedbatelný vliv na své okolí, ekonomiku a další. Vyšší koncentrace podniků s sebou nese výhody představované vyššími výnosy z přerozdělovaných daní, vybíraných správních a místních poplatků. Také přináší značné nepeněžní efekty v podobě vyšší životní úrovně, zvýšení atraktivit pro další investory, kvalitnější infrastruktury, vyšší zaměstnanosti, atd.

Klastr, který je především chápán jako prvek zajišťující vyšší míru konkurenceschopnosti, přináší výhody nejen pro jednotlivé podniky a zapojené instituce, ale i pro region, ve kterém klastr působí. Pozitivní vliv klastru se projevuje ve více oblastech. Konkrétní příklady oblastí jsou uvedeny na obrázku 8.

Obrázek 8 – Model vložky - klastr jako determinant rozvoje

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak je možné vidět na obrázku 8, tak se jednotlivé aktivity vyskytují ve více oblastech. Prvkem, který se nachází ve většině oblastí, jsou inovace. Je to zapříčiněno tím, že inovace jsou významnou hnací složkou klastrů, protože růst klastrů a jeho pozitivní vliv na okolí je tvořen na základě nových myšlenek a nápadů. Schopností inovovat je zajišťována vyšší míra konkurenceschopnosti a vývoje.

2.1.1 Věda a výzkum

Klastr je složen z podnikatelských jednotek a dalších napojených organizací a institucí ze sektoru soukromého a veřejného. V oblasti vědy a výzkumu nejdůležitější roly hrají univerzity, vysoké školy, vzdělávací instituty, výzkumná a testovací pracoviště a další podobně zaměřené instituce. Proto také klastry své podnikatelské aktivity soustřeďují do míst, kde se nachází zařízení tohoto typu nebo případně takováto zařízení zakládají a provozují samy.

Univerzity hrají významnou roli při vytváření inovací, které slouží jako významný konkurenční prvek. Ale i klastry mají nezanedbatelný vliv na univerzity, protože těsnější spolupráce s podnikatelskou sférou zlepšuje aktivity zaměřené na vědu a výzkum, což univerzitám umožňuje nabídnout širší služby v této oblasti. Díky spolupráci s podnikatelským sektorem má univerzita zajištěny další příjmy, které může investovat do zlepšení výzkumných zařízení, kvalitnějších vědců a učitelů. Samozřejmě to vše zvyšuje prestiž univerzity, o kterou bude mít zájem více studentů, kteří nepochybně díky úzké spolupráci klastrů a vysokých škol získají dokonalejší znalosti a přehled o podnikatelských postupech a potřebách. Důsledkem toho bude růst míra vzdělanosti, která bude činit z daného regionu přitažlivější místo pro nové investory a firmy.

Hlavním přínosem pro region v oblasti vědy a výzkumu je již samotná přítomnost klastru na jeho území. Protože klastr potřebuje inovovat, vyvíjet nové výrobky a testovat je, vyžaduje také přítomnost odpovídající znalostní a technické základny, kterou svými aktivitami vytváří a rozvíjí. Pozitiva se pak projeví hlavně ve vyšší vzdělanosti a odbornosti obyvatel regionu, kteří se snadněji uplatní na trhu práce, ve snadnějším přístupu ke vzdělání a jeho kvalitě. Lze tedy říci, že klastr svou přítomností podněcuje vznik a rozvoj vědecko-výzkumných institucí, odbornosti a vzdělanosti v regionu.

2.1.2 Spolupráce

Konkurenceschopnost regionů není určována jednotlivými podniky, ale zvyšující se inovační schopnosti celých průmyslových odvětví a oborů, proto je spolupráce pro zkvalitnění této schopnosti nevyhnutelná. Pokud budou podniky realizovat kooperativní projekty, mohou tak využít celkový synergický potenciál. Dojde tak k posílení jednotlivých podniků a zároveň celé ekonomické struktury. Kooperativní projekty jsou zaměřeny především na tyto oblasti: výzkum a vývoj, logistika, výroba a marketing.

Efektivní spolupráce veřejného sektoru a klastru podporuje úsporné nákupy ze strany veřejného sektoru, ale zároveň poskytuje veřejným institucím informace o podnikatelských potřebách. Tak se orgány veřejné správy mohou lépe naučit aplikovat například veřejnou politiku následné péče, která směřuje i k jiným investorům, či efektivní regionální politiku. Dá se říci, že klastry přebírají v určitém rozsahu podporu a rozvoj malých a středních podniků, čímž pomáhají naplňovat cíle nejen regionální politiky, která se na podporu malého a středního podnikání (dále jen MSP) ve svých aktivitách zaměřuje. Hlavní přínosem pro MSP zapojené do klastru je efektivní spolupráce, která umožňuje přístup

i malých podniků k inovacím, terciárním institucím, úsporám z rozsahu, možnosti růstu, tvorby nových pracovních míst, jednoduššímu získání finančních prostředků, atd. Možným přínosem, který plyne ze spolupráce regionálních vlád s klastry, se mohou stát inovace zaměřené na vnitřní procesy veřejné správy. Při úzké spolupráci se jednotlivé orgány veřejné správy mohou inspirovat manažerskými, pracovními a jinými postupy, které bez problémů fungují v členských podnicích klastrů. Tyto postupy mohou transformovat pro potřeby vlastní organizace a tím dosáhnout efektivnějšího chodu. Spolupráci klastru a veřejných orgánů je možné spatřovat i v oblasti marketingu. Orgány veřejné správy regionu mohou těžit ze svého členství v klastru tím, že se regiony jejich prostřednictvím prezentují i ve vzdálenějších oblastech, ve kterých klastr působí. Díky tomu může dojít k nárůstu turismu a zájmu o region ze strany široké veřejnosti, aniž by region musel vynakládat finanční prostředky na svou propagaci.

Spolupráce klastrů je zaměřena i na sféru vědy a výzkumu. Zde je možné vidět hlavní přínos klastrů v oblasti podpory. Z důvodu potřeby inovovat a získávat kvalifikovanou pracovní sílu se klastry spojují s institucemi terciárního sektoru a napomáhají k zvyšování standardu poskytovaných služeb. Především díky blízké spolupráci se soukromým sektorem dochází ke zdokonalování znalostí, k detailnějšímu rozpoznání podnikatelských potřeb a proniknutí do podnikatelských aktivit, což umožňuje vylepšit vzdělávací techniky a postupy. Nezanedbatelný je přínos pro oblast výzkumu, která může být ze strany klastru spolufinancována.

2.1.3 Konkurenceschopnost

Jednotná všeobecně uznávaná definice konkurenceschopnosti neexistuje, proto se o pojetí konkurenceschopnosti vedou debaty v každém díle, které se věnuje této problematice. Výsledkem je velké množství účelově zaměřených definic, které odráží podstatu zkoumané problematiky. Definice používaná Evropskou unií, která se především zaměřuje na potřeby občanů, jejich životní úroveň a zaměstnanost, zní: „Konkurenceschopnost je schopnost země poskytovat svým občanům vysokou a stále rostoucí životní úroveň a zaměstnanost všem, kdo chtějí pracovat“²³.

Regionální konkurenceschopnost podle Matušky je definována, jako: „schopnost regionální ekonomiky optimalizovat svá vnitřní aktiva, přičemž motivací této optimalizace je úspěch a prosperita v soutěži probíhající na národní i globální úrovni, a též schopnost

²³ KLVAČOVÁ, E. *Konkurenceschopnost zemí a světových regionů: racionální cíl, nebo dobře ukrytá past?* [online]. NEWTON College, a.s., s.l. Dostupné dne 20. 2. 2010 na WWW: http://nb.vse.cz/icre/students/mo431/03_07.pdf

adaptace na změny na těchto trzích. Regionální konkurenceschopnost je pojímána jako konkurenceschopnost vnitrostátního regionu, postavená na regionálně specifických faktorech konkurenceschopnosti (geografické pojetí), podporujících předpoklady na území se nacházejících subjektů uspívat na národních i mezinárodních trzích v dlouhodobém měřítku²⁴.

Konkurenceschopnost regionu se odvíjí od konkurenčních charakteristik typických pro dané území tedy od vnitřního regionálního prostředí. Pokud chtějí méně vyvinuté regiony zvyšovat svou konkurenceschopnost a přiblížit se tak regionům, které mají lepší ekonomické postavení, musí se vyrovnat s hlavními brzdami rozvoje. Za hlavní příčiny podle Stejskala a Kovárnika, které zpomalují vývoj lze označit: málo rozvinutou síť podniků, které by podporovaly inovace; nedostatek kvalitních vzdělávacích institucí a podnikatelských služeb; absenci výzkumných a vývojových institucí; nekvalitní veřejnou správu.²⁵ Samozřejmě na konkurenceschopnost regionu mají vliv i jiné aspekty, jako jsou přírodní podmínky, surovinová základna, hospodářská aktivita, populace a jejich charakteristika, stupeň rozvoje hospodářských odvětví a další. Klastry mohou být řešením pro odstranění některých bariér, především v oblasti: inovací, užší a efektivnější mezipodnikové spolupráce, navázání vztahu se vzdělávacími institucemi, přilákání nových investorů a to i zahraničních, snadnější přístup k finančním prostředkům, atd.

Přínos klastru v oblasti zvyšování konkurenceschopnosti lze spatřovat zejména ve schopnosti vyrábět a prodávat zboží a služby se ziskem v dlouhodobém horizontu. Toho dosahuje hlavně díky rychlejšímu zavádění inovací, nižším nákladům, kvalitnějšímu využívání výrobních kapacit a uplatněním manažerských schopností a dovedností. Další nezanedbatelnou předností klastrů je, že umožňují i menším podnikům zapojeným do klastru specializovat se, spolupracovat v oblasti konkurence a získat přístup na mezinárodní trhy. Zároveň je v klastru podporována mezifiremní rivalita, která podniky motivuje k neustálým inovacím, což vede k zvýšení místní konkurence a efektivity a získání globální konkurenční výhody.

Mohlo by se zdát, že zmiňované přednosti klastru jsou výhodami jen pro podniky, které jsou zapojeny do klastru, ale není tomu tak. Prosperita (vyšší konkurenceschopnost) klastru přispívá k vyšší konkurenceschopnosti celého regionu. Důvody jsou jednoduché,

---

²⁴MATUŠKA, V. *Význam klastrů pro zvýšení konkurenceschopnosti regionů* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Dostupné dne 2. 11. 2009 na WWW: http://is.muni.cz/th/76324/esf_m/

²⁵ STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. s 191. ISBN 978-80-7367-588-2

pokud se v regionu nachází dobře fungující a prosperující podnikatelské subjekty, stane se region atraktivním místem i pro další investory, vzdělávací organizace a instituty, výzkumná pracoviště. To s sebou nese příliv nových pracovních příležitostí a především peněžních prostředků. Tyto prostředky jsou věnovány na výstavbu nové infrastruktury, na rekvalifikace či vzdělávání zaměstnanců, kulturní rozvoj, atd. Samotný region pak těží z vyšších výnosů přerozdělovaných daní, vybíraných místních poplatků, z vyšší míry zaměstnanosti, zvyšujícího se blahobytu a atraktivity pro nové zahraniční i domácí investory a nové obyvatele. Pokud tedy klastr funguje správně, lze ho chápat jako jakýsi středobod, kolem kterého vzniká hustá síť napojených organizací, které nemusí být členy klastru. Tato síť v daném území vytváří podmínky pro vznik specifické konkurenční výhody nepřenositelné do jiného regionu.

2.1.3.1 Klastry a sítě

Relativně mladým ekonomickým pojmem je síťové podnikání. Kde se podoba a forma sítě vyvíjí a mění postupem času. Dříve pro síťové podnikání byly typické určité formy kooperace a vytváření řetězců. Dnes je tato forma již překonána a nahrazena složitější strukturou kooperativních vztahů. I v rámci klastru vzniká síťové podnikání, i když se nemusí nutně jednat o vztah každého s každým.

Regionální sítě, které by mohly být synonymem pro klastr, se ale definují, jako forma organizovanější spolupráce mezi firmami, která je stimulována důvěrou, konvencemi a normami, což podporuje inovační aktivity firem. Regionální sítě fungují na principu spolupráce mezi firmami a vzdělávacími a výzkumnými institucemi, čímž rozvíjejí technologický transfer.

Rozdíly mezi klastry a regionálními sítěmi existují, především se odlišují v obsahu spolupráce a geografickém rozsahu. Pokud bychom se nejprve zaměřili na obsah spolupráce, je možné vysledovat, že v regionálních sítích se daleko více orientují na vyšší výzkum (základní výzkum), kdežto v klastrech se zaměřují na produkční stránku problému (inkrementální inovace, aplikovaný výzkum, atd.). V geografickém rozsahu je možné najít určité odlišnosti, zejména klastry oproti regionální síti představují širší skupinu s otevřenou možností členství. V praxi je běžné, že některé podniky patřící do regionální sítě mohou být příslušníky klastru a to i jiného, než ve kterém je většina firem z regionální sítě. Zajímavý je také pohled na pojící prvek jednotlivých uskupení. V klastrech je pojícím prvkem především společná vize firem, které do klastru patří. U regionálních sítí je naopak stmelujícím složkou společný obchodní cíl.

2.1.4 Interní vlivy

Interní vlivy se primárně projevují především v rámci klastru, ale nepřímo mají vliv i na region, protože ovlivňují výkonnost klastru a ta má vliv na ekonomiku regionu. Členové klastru především těží z velikosti klastru (počtu zapojených firem), pokud se do výrobního procesu zapojuje více podniků, je možné realizovat výnosy z rozsahu, kterých by některé firmy samostatně dosahovaly jen stěží. S větším množstvím firem proporcionalně narůstá množství výrobních faktorů, což vede k více než proporcionalnímu nárůstu objemu výroby a s tím k souvisejícímu snížení nákladů na jednotku výroby.

Klaster přispívá ke zvyšování spolupráce, především díky své viditelnosti a důležitosti může zprostředkovat styky akademických institucí a regionálního průmyslu, což má příznivý vliv především na oblast výzkumu a vývoje. Klaster také umožňuje zapojeným podnikům sdílet problémy a možnosti, které mohou společně řešit efektivněji, aniž by se snížila schopnost konkurovat si. Menší podniky prostřednictvím členství v klastru mohou ve větší míře ovlivňovat události a lobbystické snahy u regionálních nebo národních vlád za kvalitnější služby a infrastrukturu. Právě díky výraznosti klastru (jeho nákladové efektivitě a rychlé návratnosti investic), jsou vlády ochotny investovat do specializované infrastruktury. Do této infrastruktury můžeme zařadit vědecko-výzkumné instituce, školící střediska, nákladná zařízení, technologické instituce, atd. Takovéto investice znamenají rozvoj regionu a zvyšování jeho přitažlivosti.

2.1.5 Lidské zdroje

Klastery se při sestavování své dlouhodobé strategie zaměřují na zvyšování konkurenceschopnosti svých členů prostřednictvím aktivit zaměřených na inovace. Soustavným rozvojem lidských zdrojů a zvyšováním schopnosti přizpůsobení zaměstnanců novým situacím dochází k naplňování nezbytného předpokladu pro inovativní chování příslušníků klastru. Pokud dochází k systematickému vzdělávání zaměstnanců podniků, organizací a dalších institucí zapojených do klastru, zvyšuje se tak míra kvalifikovanosti a odbornosti potenciálních uchazečů o zaměstnání. Tedy v případě, že zaměstnanec ztratí své zaměstnání, bude připraven obstát na trhu práce, aniž by například musel absolvovat rekvalifikační kurz.

Zvyšování kvalifikace a odbornosti zaměstnanců probíhá buď vlastními silami, tedy zkušenější a úspěšnější členové klastru učí ty, kteří nemají dostatek zkušeností a znalostí nebo členové klastru využívají externí organizace. Ke vzdělávání lze využít: kurzů vyššího odborného vzdělání, workshopů a seminářů, studijních exkurzí pro zaměstnance a jiných.

Vzdělávání je zaměřeno hlavně na tyto oblasti: rozvoj osobního potenciálu, manažerské dovednosti a techniky, řízení lidských zdrojů, jakost a produktivita, komunikace, řízení firmy, atd.

2.1.6 Ovlivnění ekonomiky nejen regionu

Zásahy regionální politiky se mohou minout zamýšleným účinkem, pokud neexistují spolehlivé indikátory, které by poskytly obraz dopadů přijatých opatření. Jedním ze spolehlivých ukazatelů je klastr, který napomáhá regionu porozumět ekonomické situaci na jeho území a zhodnotit, která opatření regionální politiky jsou nejúčinnější. Dále klastry umožňují přístup a využití specializovaných vstupů (kvalifikovaná pracovní síla, nové technologie, postupy), informací, veřejných statků a zvyšují inovační kapacitu především z důvodu zostřené konkurence mezi podniky zapojenými v klastru. Díky přítomnosti klastru do regionu přicházejí noví investoři a firmy, což vede k rozvoji samotného klastru ale i regionu. Regiony prostřednictvím úzkých vztahů s klastrem získávají detailní přehled o podnikatelském prostředí a tak je region schopen strategicky plánovat svůj rozvoj tak, aby se zaměřil na podporu správných odvětví a sektorů a neohrozil podnikatelský potenciál.

Jednou z nejvýznamnějších výhod, které klastr může regionu přinést, jsou komparativní výhody. Komparativní výhody jsou přínosem pro zainteresované firmy a pro regionální veřejnou správu. Komparativní výhoda spočívá ve výrobě zboží či poskytování služeb, u kterých má region nejprůběžnější poměr mezi regionálními náklady vůči nákladům jiných regionů, tedy nejméně zaostává. Za komparativní výhodu regionu lze považovat např. výskyt minerálních pramenů, nerostného bohatství, vhodnou dopravní polohu, atraktivní kulturní památky, kvalifikovanou pracovní sílu, přítomnost a fungování klastru, vzdělávací instituce, atd.

Iniciativy klastru mají vedlejší efekty v podobě pozitivních externalit na ekonomiku regionu. Za pozitivní externalitu lze považovat lobby klastru u národních institucí za příliv peněžních prostředků do regionální infrastruktury, služeb nebo samotné podnikání klastru, které zvýší renomé regionu na národní i nadnárodní úrovni. Tyto aktivity nejsou prospěšné jen pro samotný region, ale pro všechny, kteří se v regionu nacházejí. Významnější externalitou jsou aglomerační úspory. Jde o externí úspory z rozsahu, kterých firmy a další subjekty (veřejný sektor) dosahují díky koncentraci aktivit v území. Jinými slovy se jedná o exogenní "výhody" tedy pozitivní externality, které subjekt získává, když se lokalizuje do oblastí, kde se vyskytuje určitá koncentrace obyvatel, firem

nebo jiných subjektů a aktivit. Tyto úspory pak mají vliv na produkční funkce firem - snižují náklady a poskytují konkurenční výhodu.

Všechny výše uvedené výhody v souhrnu vedou k vytvoření bohatství v regionální komunitě, participaci na hospodářském rozvoji podniky a orgány veřejné správy, které by se jen těžko zapojovaly. Výsledkem je tedy vyšší příjem a více pracovních míst pro region. Díky tomu dochází k vytváření dobrého jména a zviditelnění regionu a to vše vede k ekonomickému růstu.

2.2 Analýza vlivu regionu na klastry

Klastr přináší výhody pro region respektive pro celé národní hospodářství, ve kterém provozuje svojí činnost. Proto, pokud je to možné, je pro vznik a udržení klastru příhodné vybudovat optimálními podmínky. Ty mohou formovat jednotlivé vlády tím, že budou tvořit vhodné národní ekonomické prostředí, využívat nástrojů hospodářské politiky a regiony aplikovat efektivní regionální politiku. Pak může být vytvořena optimální kombinace vnějších podmínek, které se stanou vhodným stimulem pro podniky (potencionální zakladatele klastru), aby se usadily právě v daném státě (regionu) a nekolokovaly do jiných lokalit. „Přesto se mnoho klastrů vyvinulo bez přítomnosti jakéhokoliv úsilí věnovanému zlepšení vnějších podmínek. Vlastní ekonomická blízkost přilákala podniky a další instituce do klastru. Ale jiná uskupení se rozvinula mnohem rychleji, protože na jejich rozvoj působili představitelé regionálního rozvoje, kteří si všimli potenciálu klastru výhodného pro jejich region.“²⁶

Klastr, jako každý podnikatelský subjekt, je ovlivňován makroekonomickým a mikroekonomickým prostředím, které ho obklopuje. Na makroekonomické úrovni se jedná o vnější faktory, které mohou být pozitivně ovlivněny národními a regionálními strategiemi a tak výrazně přispět k tvorbě a rozvoji klastrů. Jedná se například o: výši minimální mzdy, míru nezaměstnanosti, inflaci, HDP, platební bilanci, stabilitu měnového kurzu, technickou infrastrukturu, vzdělanost a další. Je ještě nutné podotknout, že ve vyspělých zemích stále výrazněji makroekonomická výkonnost reflektuje činnostmi, které vycházejí ze znalostní ekonomiky a jejich ekonomických a sociálních dopadů. Naopak vnitřní faktory působí na klastr v rámci mikroprostředí. Jedná se především o podmínky, které vychází z vlastního fungování klastru (z počtu zaměstnanců, firem

---

²⁶ KETELS, Ch. *The Development of the cluster concept – present experiences and further developments* [on-line]. Boston: Harvard Business School, 2003. s 6. Dostupné dne 12. 12. 2009 na WWW: http://www.isc.hbs.edu/pdf/Frontiers_of_Cluster_Research_2003.11.23.pdf

zapojených v klastru, síť dodavatelů, atd.). Tyto podmínky hlavně ovlivňují samotnou povahu klastru, tedy to jak bude vypadat struktura klastru, způsob řízení, směřování klastru, výkonnost, atd.

Pro existenci podniku a tedy i klastru je důležitým aspektem podnikatelské prostředí, které na ně působí. Toto prostředí je složeno z ekonomických, politických, sociálních ale i environmentálních faktorů, které jsou charakteristické pro danou zemi, region, atd. Příklady některých faktorů jsou uvedeny v tabulce 1. Podnikatelské prostředí je dále determinováno aspekty, jako jsou např. právní prostředí, daňový systém, rozvinutost jednotlivých národních odvětví, míra podpory vědy a výzkumu, stupeň a kvalita vzdělání, ochota spolupráce veřejného sektoru, míra investic, atd.

Tabulka 1 - Vnější faktory ovlivňující klastr

Politické (např.:)	Ekonomické (např.:)
- antimonopolní regulace	- trendy HDP
- míra byrokracie	- úroková míra
- daňové právo	- nabídka peněz
- zahraniční obchod	- míra inflace
- populistická opatření	- míra nezaměstnanosti
- stabilita vlády	- devalvace/revalvace
- politické cykly	- hospodářské cykly
Sociálně-kulturní (např.:)	Environmentální (např.)
- kariérová očekávání	- přítomnost surovin
- spotřebitelská aktivita	- environmentální politika
- vzdělanost	- zákony, příkazy, normy,
- věkové rozvrstvení	- daně, poplatky, úlevy, grandy
- kulturní tradice	- emisní povolenky

Zdroj: vlastní zpracování

2.2.1 Faktory pro rozvoj klastru

Obecně platí, že firmy se umísťují tam, kde je to pro ně ekonomicky výhodné. Základní faktory, které podporují shlukování odvětví do klastrů, vyplývají z aglomeračních úspor, ať se jedná o úspory z urbanizace nebo lokalizace.²⁷ Mezi lokalizační faktory lze zařadit např. pohodlný přístup ke kvalifikované pracovní síle, specializovaní subdodavatelé a servisní firmy, atd. Vznikají především mezi různými firmami v rámci jednoho odvětví. Naopak urbanizační výhody se projevují mezi firmami podnikajícími v různých odvětvích a mezi různými aktivitami. Mezi urbanizační faktory je možné zařadit

²⁷ SKOKAN, K.. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2004. s 121. ISBN 80-7329-059-6

např. velikost trhu práce, přítomnost vzdělávacích a výzkumných institucí, životní úroveň oblasti, vybavenost místních municipalit, atd.

Mimo již zmiňované vlivy, které působí obecně na každý podnikatelský subjekt, existují faktory „specifické“, které jsou typické tím, že ovlivňují především vznik, rozvoj a trvání klastru. Je nutné podotknout, že každý klaster je svým způsobem jedinečný, tudíž nelze předpokládat, že shodné faktory zajistí srovnatelný rozvoj u všech klastrů. A však bylo vysledováno několik faktorů, které jsou charakteristické pro většinu klastrů. Není ovšem možné určit, který z těchto faktorů je nadřazen svým postavení nad ostatní, právě z důvodu jedinečnosti každého klastru.

Vedle faktorů, které definoval Porter na vrcholech svého diamantu: podmínky faktorů, podmínky poptávky, firemní strategie, struktura a rivalita, a konečně související a podpůrná odvětví, existují ještě další faktory mající vliv na klaster. Tyto faktory, lze rozdělit do dvou skupin, na kritické faktory a doplňkové faktory.

Mezi **kritické faktory** byly zařazeny následující:

- funkční síť a partnerství,
- dobrá inovační základna s výzkumem a vývojem,
- existence kvalitní znalostní základny,
- podnikatelská kultura,
- dostupnost finančních zdrojů,
- možnost a schopnost přitáhnout klíčové zaměstnance,
- existence kvalitní technické infrastruktury,
- vhodné podnikatelské prostředí,
- služby sloužící k podpoře podnikání.

Pro vytvoření silného a stabilního klastru je nutné tyto kritické faktory podporovat, tak aby bylo možné odstranit bariéry rozvoje, které se vyskytují v místě působení klastru. Jediný způsob jak dosáhnout pozitivního výsledku při odstraňování bariér je subvencování spolupráce s útvary veřejného sektoru (ministerstva, kraje, rozvojové agentury) a dalšími institucemi, univerzitami a podniky. Otvírá se tak prostor pro vhodnou klastrovou politiku, která by mohla být přínosná především v oblastech tvorby technické infrastruktury, zajištění finančních prostředků, zprostředkování podpory z Evropské unie, poradenství, usnadnění orientace v právním prostředí, atd. Přičemž je nejdůležitější identifikovat klastry, pochopit specifické potřeby odvětví klastru a tak cíleně zaměřit pomoc.

Mezi **doplňkové faktory** je možné zařadit:

- blízkost trhů,
- dostupnost kvalifikované pracovní síly,
- image oblasti, regionu, státu,
- přítomnost velkých firem,
- blízkost jiných firem,
- podnikatelský duch ve firmách.

Existence kombinace doplňkových faktorů s faktory kritickými v místě působení klastru může zajistit vznik jedinečné konkurenční výhody, která se v jiných lokalitách nevyskytuje. Samozřejmě ani sebelepší prostředí samo osobě nezajistí úspěch podnikatelského subjektu ani klastru. Je třeba nalézt podnikatele, kteří budou ochotni se do takového druhu podnikání pustit a vytrvat.

2.3 Příklady úspěšných klastrů a klastrových iniciativ

Nejvyspělejší země světa přikládají klastrům velký význam, proto pokud jim chtějí ostatní země konkurovat a taktéž vybudovat kvalitní ekonomiku založenou na znalostech, musí se ve svých aktivitách zaměřit na podporu a rozvoj klastrů. V zahraniční literatuře, která se věnuje klastrové problematice, je možné nalézt na stovky příkladů úspěšných klastrů a klastrových iniciativ, které se podílely na rozvoji regionů jak po stránce ekonomické, tak po stránce sociální. Evropská klastrová observatoř²⁸ identifikovala v Evropě přes 2000 statisticky významných klastrů, které jsou brány jako regionální seskupení vzájemně provázaných podniků a služeb. V takto provázaných podnicích je zaměstnáno 38% evropské pracovní síly, což ukazuje, že klastry jsou významnou složkou podílející se na chodu ekonomiky.

2.3.1 Klastry a klastrové iniciativy ve Skotsku²⁹

Skotsko má tradici především ve výrobním průmyslu, ať už se jedná o dovoz a zpracování tabáku, strojírenství, výrobu lodí a lokomotiv či těžbu ropy. Hospodářství Skotska bylo ještě nedávno vnímáno v souvislosti s touto tradiční minulostí. Tedy, že

---

²⁸ Cílem Evropské klastrové observatoře je podávat informace politickým činitelům, klastrovým odborníkům a výzkumníkům po celém světě o evropských klastrech a klastrových politikách.

²⁹ Zpracováno dle:

- SÖLVELL, Ö., LINDQVIST, G., KETELS, C. *The Cluster Initiative Greenbook*. Ivory Tower AB. s 92. ISBN 91-974783-1-8
- CREATIVE CLUSTERS [online]. c 2009 [cit. 2010-02-14]. *About the Company*. Dostupné z WWW: <http://www.creativeclusters.com/>

opravdovou prací je ta, při které vzniká konkrétní fyzicky výrobek. Posun směrem k většímu rozvoji sektoru služeb a vzniku menších podniků dochází až koncem 20. století. Skotsko je zemí, která velmi ctí oblast vzdělání, inovací, kulturního života a podnikavosti.

Od roku 1991 se Skotsko ještě s větším důrazem zaměřuje na aktivní rozvoj svého národního hospodářství včele s veřejnou správou. V čele této snahy stojí agentura Scottish Enterprise, která se od roku 1993 zaměřuje na aktivní vyhledávání průmyslových sektorů, které budou klíčové pro budoucí prosperitu. V roce 1997 tato snaha vyvrcholila podporou vzniku klastrů, protože klastry byly definovány jako uskupení, která vlastní globální konkurenční výhodu a jsou díky důmyslnějším prvkům kooperace konkurenceschopnější. Tak byly definovány první čtyři klastry, které se týkají oblastí cestovního ruchu, těžby ropy a zemního plynu, polovodičů a potravin a nápojů.

Mimo klastry vycházející z tradičních oblastí skotského průmyslu byl identifikován i další klastr, který v sobě sdružuje oblasti hudby, designu, vydavatelství, nových medií, filmu, vysílání, reklamy, architektury, kultury a počítačových softwarů. Tento klastr byl pojmenován jako Kreativní klastry (Creative Clusters). Podle odhadů Ústředního statistického úřadu ve Velké Británii přispěje tento klastr do skotského HDP každoročně částkou 5,3 miliard liber, což je čtyřprocentní podíl. Tento klastr vytváří přibližně 70 tisíc pracovních míst, což je více než vytváří jiná (tradiční) odvětví ve Skotsku. Založen byl v roce 2001 za podpory veřejné správy, která uvolnila na tento program 25 mil. liber na období 3 až 5 let. V současné době prokazuje klastr stabilní výkonnost.

2.3.2 Region Horní Rakousy³⁰

Tato spolková republika Rakouska byla v 80. letech sužována krizí, která postihla především hutní průmysl. K prohlubování ekonomického propadu přispěl i fakt, že většina firem nacházejících se v tom to regionu, byla vlastněna státem a ředitelství se nacházela

---

³⁰ Zpracováno dle:

- SKOKAN, K.. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2004. s 159. ISBN 80-7329-059-6
- SIGL, V., RABMER-KOLLER, U. und KOLL. *Netzwerk Umwelttechnik wird zum Umwelttechnik-Cluster* [online]. Clusterland Oberösterreich GmbH: 2009. s 12. Dostupné dne 12. 2. 2010 na WWW: http://www.viktor-sigl.at/internetpressearchiv/dateien/dokument/2316/PK_Cluster_UT_171109.doc
- CLUSTERLAND OBERÖSTERREICH GmbH. Dostupné dne 10. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterland.at/730_DEU_HTML.php
- LAND OBERÖSTERREICH. *Wirtschaftsprogramm Innovatives Oberösterreich 2010: Zukunft gemeinsam gestalten* [online]. Dostupné dne 14. 2. 2010 na WWW: http://www.ooe2010.at/index_DEU_HTML.php

ve Vídni. Zde byly také soustředěny veškeré strategické funkce podniků, jako jsou plánování, distribuce, marketing a oblast výzkumu a vývoje. Důsledkem toho byla mizivá regionální inovativnost a neschopnost přizpůsobit se změnám mikroekonomického prostředí. Kvůli tomu nastal ekonomický pokles a zvýšila se nezaměstnanost. Situace se zlepšila až po vstupu Rakouska do Evropské unie, protože se tato oblast stala přechodem východní a západní Evropy a tudíž atraktivním místem pro zahraniční investory. Také díky tomu bylo v roce 1998 v Horním Rakousku úspěšně vytvořeno sedm klastrů a čtyři podnikatelské sítě. V současné době šest klastrů a tři sítě vystupují pod jednotnou společností Clusterland Oberösterreich GmbH. Členy společnosti Clusterland Oberösterreich GmbH uvádí tabulka 2.

Tabulka 2 - Členové Clusterland Oberösterreich GmbH podle stavu k 31. 12. 2009

Clusterland Oberösterreich GmbH	Logo	Vznik	Počet partnerů	Obrat v mld. €	Zaměstnanci v tis.
Automobily		07/1998	241	22,4	89
Plasty		04/1999	432	15	63,3
Nábytek a dřevo		01/2000	268	2,2	15,6
Zdraví		03/2002	222	4,6	4,6
Mechatronika		01/2003	284	8,2	47,9
Ekologické technologie		01/2006	71	1	6,4
Síť designe a media		01/2004	43	-	-
Síť lidské zdroje		01/2004	86	-	-
Síť energetická účinnost		05/2009	-	-	-
Suma			1.647	53,4	261,6

Zdroj: Clusterland Oberösterreich GmbH. Dostupné dne 14. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterland.at/735_DEU_HTML.php

Z tabulky 2 vyplývá, že se členové společnosti zaměřují na tyto oblasti: automobilový průmysl, plasty, energetická účinnost, designe a media, lidské zdroje, nábytek a dřevo, lékařskou mechatroniku, zdraví a ekologické technologie. S touto společností ještě spolupracují další dva klastry (potravinářský klastr a klastr zaměřený na zelené energie) a logistická síť.

Klastry, klastrové iniciativy a síťové podnikání jsou podporovány vládou Horního Rakouska, na podporu klastrů bylo z veřejného rozpočtu v období 2004 - 2008 přiřknuto 8,8 mil. Euro a síťovému podnikání jen 2,4 mil. Euro. Pro další podporu inovativních snah (ne jen klastrů a síťového podnikání) byla ze strany vlády Horního Rakouska přijata tzv. Innovatives Oberösterreich 2010. Tento program je připraven, jako směrnice politiky zaměřené na technologie a počítá se s využitím 600 mil. Euro, tak aby se Horní Rakousko stalo vedoucím regionem v inovacích v rámci Evropy a vytvořil se trvalý základ pro další inovativní snahy. Program je zaměřen na pět oblastí, kterými jsou: výzkum a vývoj,

odborné dovednosti, sítě, ekonomické a technologické základny v Horním Rakousku a sítě v EU. Klastrově orientovaná politika se Hornorakouské zemi vyplácí, protože od roku 1998 na kooperativních projektech s klastry vyzískala 15,36 mil. Euro. Je nutné dodat, že klastry a sítě se snaží o dosažení finanční samostatnosti, kdy v roce 2004 se na vlastním chodu tato uskupení podílela 48,3 %, v roce 2008 již 61,8%. Přičemž finanční prostředky na samofinancování jsou získávány především na bázi příspěvků jednotlivých členů. Snaha o finanční samostatnost přetrvává i nadále a je stanoven cíl dosáhnout 75% finanční soběstačnosti v průběhu roku 2010.

O dobrém fungování klastrů a sítí vypovídá především 304 kooperativních projektů (zahrnutý předložený, probíhající a ukončené projekty) uskutečněných od roku 1998. V těchto projektech bylo zainteresováno 1300 podniků, přičemž 77% z těchto podniků po ukončení projektů spolu nadále spolupracuje. 89% procent z těchto projektů by bez účasti klastrů a sítí nebylo dosaženo a ani uskutečněno.

2.3.3 Region Wermland a klastry³¹

V tomto regionu se nachází ekonomicky významný klastr Paper Province, který se zaměřuje na koordinaci spolupráce v oblasti papíru a technologie zpracování celulózy v regionech Wermland, severním Dalslandu a Närke ve Švédsku. Klastr při svém vzniku využil místní konkurenční výhody v podobě blízkosti surovin, moderní infrastruktury a centrální polohy v severní Evropě. Tyto příznivé okolnosti z klastru Paper Province udělaly jednoho z předních světových lídrů v této oblasti podnikání. Nikde jinde není tak výrazná koncentrace odborných znalostí vlákniny, papíru a obalové techniky.

Klastr vznikl v roce 1999 jako reakce na potřebu propojit místní průmyslové podniky zabývající se papírem a zpracováním celulózy s jejich potencionálními zákazníky, dodavateli zařízení, poradci a dalšími poskytovateli služeb. Hlavním cílem bylo dosažení vyšší propagace regionu a jeho rozvoje prostřednictvím nových možností.

---

³¹ Zpracováno dle:

- SÖLVELL, Ö., LINDQVIST, G., KETELS, C. *The Cluster Initiative Greenbook*. Ivory Tower AB. s 92. ISBN 91-974783-1-8
- PAPER PROVINCE [online]. c 2010 [cit. 2010-02-14]. *What is the Paper Province*. Dostupné z WWW: http://paperprovince.com.dedic19.kontrollpanelen.se/cgi-bin/webbverktyg2/ak_webbpub-s.cgi?funk=F&nr=00001&Sprak_ID=en
- CLUSTERS LINKED OVER EUROPE. *Průvodce řízením klastrů – příručka pro rozvíjení a management klastrových iniciativ* [online]. Clusterforum.org. dostupné dne 2. 11. 2009 na WWW: http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/Files/CLOE_Clusterguide_CZ.pdf

Klastru se účastní 250 společností a institucí, které dohromady zaměstnávají na 12 500 zaměstnanců, což z tohoto klastru činí jedno z největších uskupení zabývajících se papírenským, zpracovatelským a obalovým průmyslem. Svou roli zde také hraje výrazná podpora ze strany státu, protože na podporu papírenského, dřevozpracujícího a obalového průmyslu každoročně poskytovala investici ve výši 1 mld. SEK. Tyto prostředky byly určeny pro udržení a rozvoj konkurenceschopnosti prostřednictvím zvyšování kvality lidských zdrojů, technologií, oblasti výzkumu a vývoje a poskytovaných služeb.

Aktivita klastru se dnes zaměřují především na podporu marketingu, získávání odborných znalostí, regionální růst, výzkum a vývoj a to ve spolupráci se školami, univerzitami (univerzita v Karlstadu) a s veřejnými orgány. Paper Province zahrnuje mnoho světoznámých značek, jako jsou: Metso Paper, Billerud, Tetra Pak, atd. a v současné době spolupracuje s podnikatelskou sítí Packaging Arena (sít' zabývající se obaly) a založil vlastní společnost The Packaging Greenhouse. Tato společnost se zabývá výzkumem a vývojem prostředků pro balení do papíru a zajišťuje nezávislé prostředí pro průmyslový výzkum i pro další podniky.

3 Klastrová politika v České republice

Politika se zaměřuje vždy na určitá témata, jako jsou například sociální politika, vzdělávací politika, zemědělská politika a jiné. Přičemž využívání zásahů a ekonomických nástrojů vlády (státu, regionu, atd.) ospravedlňují existenci tržních selhání, která jsou zapříčiněna nedokonalou konkurencí, externalitami, asymetrií informací, nekomplexností trhů, atd. Nebo tím, že při spolupráci a při vzájemném působení soukromých a veřejných subjektů dochází k selhání z důvodu nesouladu jejich úmyslů či pravidel fungování. Pomocí jednotlivých politik se tak vlády snaží napravit vzniklé tržní nedostatky a vytvořit rovné podmínky pro všechny. Klastrová politika se zaměřuje na podporu sdružování firem, pracovních sil, znalostí a veřejných subjektů za účelem zvýšit konkurenceschopnost regionů a míru inovací, posílit rozvoj vědy a výzkumu, průmyslu a obchodu a pozvednout celkovou ekonomickou výkonnost. Právě klastrová politika umožňuje využít mimo tradičních přístupů regionálních rozvojových programů zaměřených na jednotlivé podniky nástroje, které jsou schopny vytvořit vhodné existenční a rozvojové podmínky pro klastr. Zásadní otázkou však zůstává, jestli opatření, která činní političtí představitelé prostřednictvím politik, opravdu dokážou navýšit hodnotu výsledků nad úroveň, kterou vytvoří trhy a jejich subjekty samy.

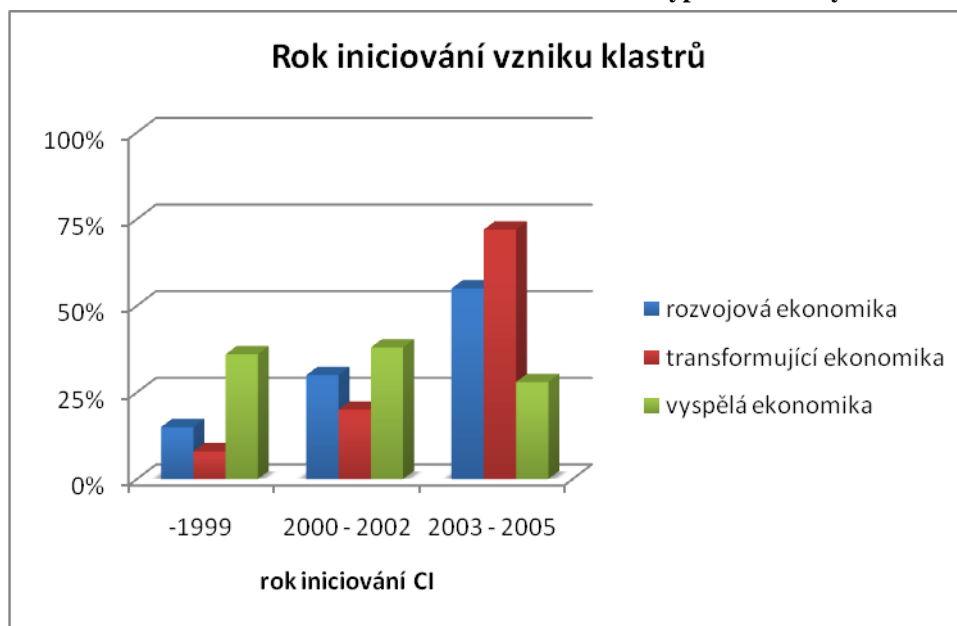
Vývoj a podpora vzniku klastrů a klastrových iniciativ se v jednotlivých ekonomikách liší. Ze studie, kterou provedlo Centrum pro strategii a konkurenceschopnost³² na Stockholmské univerzitě, vyplývá, že rok iniciování a iniciátoři klastrování se různí v závislosti na rozvinutosti ekonomiky. Ve vyspělých ekonomikách se klastrování ve větší míře objevuje již před rokem 1999, kdež to v transformujících a rozvojových ekonomikách k výraznějšímu vývoji dochází až po roce 2000. Zajímavé je, že po roce 2003 ve vyspělých ekonomikách dochází k útlumu klastrování, ale v rozvojových a transformujících se ekonomikách dochází k největšímu rozkvětu – viz. obrázek 9. V rozvojových ekonomikách nejčastěji vznikají klastry na popud dárců (dotací), v transformujících se ekonomikách jsou to naopak samotní podnikatelé, kteří podněcují klastrování. Ve vyspělých ekonomikách nejčastěji vychází iniciativa od představitelů vlád regionálních, místních či rozvojových agentur - viz. obrázek 10.

---

³² KETELS, Ch., LINDQVIST, G., SÖLVELL, Ö. *Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies*. Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness, 2006. s 38. ISBN 91-974783-2-6

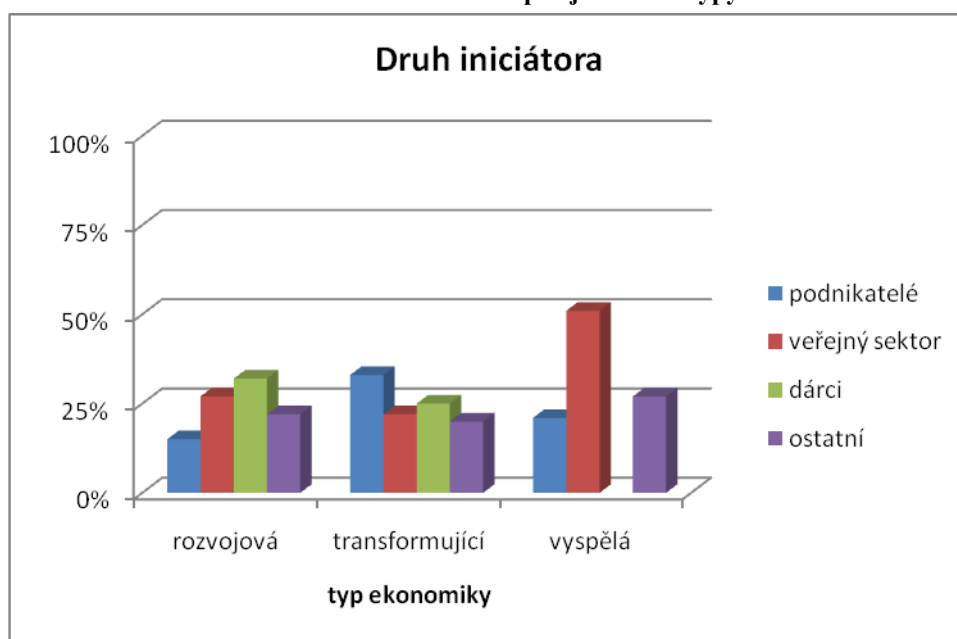

Obrázek 9 - Rok iniciování vzniku klastrů dle typu ekonomiky

Zdroj: vlastní zpracování dle KETELS, Ch., LINDQVIST, G., SÖLVELL, Ö. *Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies*. Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness, 2006. s 38. ISBN 91-974783-2-6

Obrázek 10 - Iničiátoři klastrování pro jednotlivé typy ekonomik

Zdroj: vlastní zpracování dle KETELS, Ch., LINDQVIST, G., SÖLVELL, Ö. *Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies*. Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness, 2006. s 38. ISBN 91-974783-2-6

V České republice se klastrová politika začala rozvíjet až v době přípravy na vstupu do Evropské unie a to v souladu s Lisabonskou strategií, která byla přijata na jaře roku 2000. Stanovila obecný cíl, aby se do roku 2010 Evropská unie stala nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného růstu při zvyšování a zkvalitňování nabídky pracovních míst a vyšší sociální soudržností.

Zahrnuje úplný a vzájemně provázaný soubor opatření, která byla stanovena tak, aby došlo k navýšení výkonnostní kapacity celé Unie bez narušení sociální soudržnosti a znehodnocení životního prostředí. Lisabonská strategie také popsala slabiny, které zabraňovaly zvyšování ekonomické výkonnosti. Mezi hlavní slabiny byly zařazeny nízká míra zaměstnanosti, sociální rozdíly mezi členskými zeměmi a především kritická situace v oblastech výzkumu, vývoje a inovací, do kterých se investovalo velmi málo peněz v porovnání se světovými obchodními soupeři (USA a Japonsko). K jednomu z řešení, které by mohlo přispět ke zlepšení dané situace, patří podpora a rozvoj klastrů. Ty především mohou ovlivnit oblasti výzkumu a vývoje, inovací, spolupráce malých a středních podniků, zaměstnanost, vzdělání, konkurenceschopnost regionů, atd. Proto je jim i ze strany Evropské unie věnována značná pozornost. Na evropské úrovni se klastrové problematice věnuje Evropská komise. Klastry jsou podporovány ze Strukturálních fondů, aktuálně se jedná o Operační program Podnikání a inovace o program SPOLUPRÁCE - KLASTRY na období 2007 - 2013. Strategické dokumenty České republiky týkající se klastrové problematiky vycházejí a jsou v souladu s klastrovou legislativou a dokumenty EU.

3.1 Klastrová politika ve strategických dokumentech

V souvislosti s přípravou na vstup do EU Česká republika koncem devadesátých let taktéž započala s uplatňováním podpory vzniku a rozvoje klastrů. Forma podpory má téměř výhradně finanční podobu a je zakotvena v mnoha strategických rozvojových dokumentech na národní ale i regionální úrovni. Dokumenty týkající se této problematiky mají takřka ve všech případech resortní charakter, proto nemusí být vždy vzájemně sladěny obsahově ani časově. Dokumenty vznikaly a byly přijímány v různých časových horizontech, ale po významové stránce jsou propojeny.

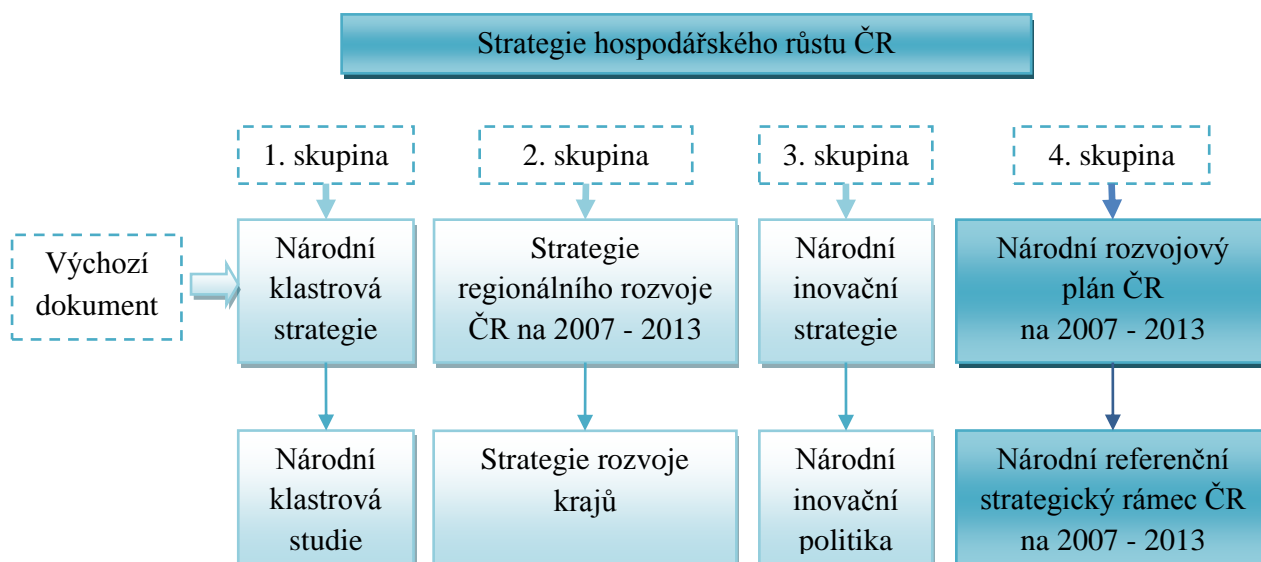
K zařazení klastrové problematiky do strategických dokumentů v České republice významně přispěl vstup ČR do Evropské unie a také možnost přejímat praktické zkušenosti od ostatních členských států. Rovněž svou roli sehrál fakt, že v letech 2004-2006 probíhala realizace programu KLASTRY, který byl financován ze strukturálních fondů v rámci Operačního programu Průmysl a podnikání. I nadále se ve strategických dokumentech počítá s podporou klastrů a klastrových iniciativ, která je podpořena ze strany EU v rámci programu SPOLUPRÁCE – KLASTRY z Operačního programu Podnikání a inovace.

Klastrové oblasti se dotýká na národní úrovni devět strategických dokumentů, které lze systematicky rozčlenit – viz. obrázek 11. Základním strategickým dokumentem, který

je nadřazen všem ostatním, je Strategie hospodářského růstu ČR. Ostatní dokumenty pak lze rozdělit do čtyř skupin:

1. **skupina** - speciální klastrové dokumenty, které zpracovalo Ministerstvo průmyslu a obchodu.
2. **skupina** - dokumenty týkající se regionálního rozvoje, do kterých je zakomponována klastrová problematika.
3. **skupina** – dokumenty zaměřené na rozvoj národního systému inovací.
4. **skupina** – dokumenty politiky soudržnosti EU, které slouží pro využívání strukturálních fondů pro období 2007 – 2013.

Obrázek 11 - Systematické členění dokumentů týkajících se klastrů a klastrové politiky

Zdroj: vlastní zpracování dle PAVELKOVÁ, D., a kol. *Klasy a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 71. ISBN 978-80-247-2689-2

3.1.1 Strategie hospodářského růstu ČR³³

Strategie hospodářského růstu ČR byla přijata v roce 2005 a představuje klíčový prvek koordinace hospodářské politiky v ČR. Jedná se o koncepční materiál, který určuje rozvojové priority ČR, principy a nástroje vedoucí k hospodářskému růstu a udržitelnému rozvoji ČR. Byla přijata především na podporu hospodářského růstu a zaměřuje se na pět prioritních oblastí, pilířů, na kterých stojí konkurenceschopnost české ekonomiky. Jedná se o Institucionální prostředí, Zdroje financování, Infrastrukturu, Rozvoj lidských zdrojů

³³ Zpracováno dle *Strategie hospodářského růstu České republiky* [online]. Výzkum a vývoj v České republice, 2005. s 140. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: <http://www.vyzkum.cz/storage/att/2E19C964AA2946D68D17482DC5DDFA0D/SHR%20Expert%20Final.pdf>

a o Výzkum, vývoj a inovace. Strategie se zaměřuje na prorůstová opatření, která mají nasměřovat ČR k oborům a službám s vysokou přidanou hodnotou využívajících vzdělanou pracovní sílu a výsledků domácího i zahraničního výzkumu. Cílem Strategie hospodářského růstu ČR je významným způsobem přiblížit Českou republiku ekonomické úrovni hospodářsky rozvinutějších zemí Evropské unie. Přičemž ukazatelem je HDP na jednoho obyvatele.

Klastrová problematika ve Strategii hospodářského růstu ČR

Strategie hospodářského růstu ČR (dále jen Strategie) je nevýznamnější dokument, který se věnuje koordinaci veškerých hospodářských aktivit. Ani klastrová problematika není v tomto dokumentu opomenuta, je začleněna do priorit Institucionální prostředí, Infrastruktura a Výzkum, vývoj a inovace.

Priorita Institucionální prostředí – Strategie hospodářského růstu ČR řeší problematiku podpory podnikání, která má přímou a nepřímou formu. K nepřímé formě podpory patří stimulační rozvoje odvětvových uskupení tedy klastrů. Strategie obsahuje definovaná doporučení pro oblast klastrů. Především mají být identifikovány obory, ve kterých jsou ČR a regiony konkurenceschopné a orientovat se na jejich podporu. Dále má být finanční podpora vyvážená a zaměřena na tvorbu vhodného prostředí a přímou podporu firem – klást důraz na vytváření vazeb mezi firmami (tvorba klastrů). A také zvýšit počet a těsnost partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem – alokovat finanční prostředky mimo jiné na podporu klastrů.

Priorita Infrastruktura - Strategie zdůrazňuje, že kvalita a rozvinutost infrastruktury je velice důležitá pro rozvoj regionu. Přičemž kvalita a především hustota infrastruktury ovlivňuje přítomnost průmyslových zón, spolupráci podniků, universit a samosprávných celků v klastrech. Proto by měla být upřednostňována modernizace a rozvoj těch tras podporující vznik a rozvoj průmyslových zón a klastrů.

Priorita Výzkum, vývoj a inovace – Strategie zdůrazňuje, že role klastrů a sítí je v oblasti vědy a výzkumu nedoceněna, což by se v budoucnu mělo změnit.

3.1.2 Národní klastrová strategie 2005 - 2008³⁴

Jedná se o výchozí dokument pro klastrovou politiku a shrnuje hlavní důvody, zásady, opatření a cíle uplatnění úspěšného ekonomického modelu klastrů a klastrových iniciativ v podmínkách České republiky. Dokument je založen na mezinárodních

---

³⁴ Zpracováno dle NEUŽILOVÁ, I. *Národní klastrová strategie 2005 – 2008*. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu. Dostupné dne 20. 11. 2009 na [www: http://www.mpo.cz/dokument6216.html](http://www.mpo.cz/dokument6216.html)

zkušenostech klustrových iniciativ, které vytvořily vhodné podmínky pro tvorbu průmyslových, regionálních a inovačních politik ve vyspělých státech světa a tak přispěly k oživení stagnujících regionů, průmyslových odvětví založených na nových technických a vědeckých poznatcích.

Národní klustrová strategie si stanovuje šest strategických cílů:

1. Využít klastry k propojení možnosti získávat zdroje z MPO, MMR, MPSV a krajů a to koordinovaným způsobem s maximalizací využití veřejné podpory.
2. Zefektivnit komunikaci s kraji, institucemi terciárního vzdělávání a soukromým sektorem s cílem rozvoje společných priorit, tak aby došlo k detailnějšímu porozumění slabým a silným stránkám v rámci kraje.
3. Umožnit identifikovat a podpořit odvětví a obory s potřebným růstovým potenciálem a vůlí zvyšovat konkurenceschopnost cestou spolupráce a inovací.
4. Pomoci skupinám MSP – především při identifikaci příležitostí ke sdílení nákladů a překonání tradičních bariér růstu (jako jsou např.: přístup k financím, vývoji a výzkumu, IT a uvádění nových produktů na trh.
5. Vytvořit vhodnou metodu pro analýzu, monitoring a vyhodnocování výkonnosti klustrových iniciativ a jejich dopadu na regionální a národní hospodářství.
6. Vypracovat Národní klustrovou studii v ČR, jejímž výsledkem bude identifikace odvětví s exportním potenciálem v regionech.

Aby mohly být strategické cíle stanovené Národní klustrovou strategií naplněny, byla vymezena opatření, jejichž prostřednictvím bude jednotlivých cílů dosahováno. Jedná se o následující opatření:

- Podpora klustrové koncepce – prioritou se stává propagace klustrového programu a vzdělávání všech zúčastněných aktérů (úkoly: vzdělávání, klustrový webový portál, public relations a propagace).
- Podpora pro facilitátory a manažery klastrů – zajistit dostatek silných a kvalifikovaných poradenských zdrojů, které mohou poskytovat odbornou podporu podnikům tak i organizacím veřejného sektoru. Školení a podpora facilitátorů, kteří se chtějí angažovat v procesu klustrování.
- Mapování klastrů – vytvořit Národní klustrovou studii, vyhledávat vhodné podniky pro klustrování, zlepšit regionální statistiku.

- Rozvoj klastrů – pro klastry, které projdou fází mapování, je určen druhý typ podpory. Jedná se o spolufinancování rozvojových strategií klastrů. Podpora klastrů je jedním ze základních přístupů pro období 2007 – 2013.
- Měření výkonnosti klastrových iniciativ – využívání metody benchmarking mezi klastry na národní i mezinárodní úrovni. Důvodem je zjistit, zda firmy v klastru prosperují lépe než ty mimo něj, ale i za účelem zjištění, které faktory přispívají k úspěchu klastru.

3.1.3 Národní klastrová studie – Statistická identifikace klastrů ³⁵

Cílem studie bylo získat podrobné informace a podklady pro připravované programy zaměřené na zvyšování konkurenceschopnosti podstatných sektorů výroby a služeb, což má být zajištěno podporou rozvoje a spolupráce mezi státními i soukromými investory. Především měly být identifikovány možnosti vzniku a rozvoje klastrů v České republice.

3.1.4 Strategie regionálního rozvoje na 2007 – 2013³⁶

Jedná se o základní dokument politiky regionálního rozvoje, přičemž také vytváří základní rámec pro formování regionální politiky České republiky v souladu s regionální politikou Evropské unie. Strategie regionálního rozvoje primárně vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR a propojuje odvětvové aspekty s územními. Formuluje souhrnně cíle, problémové okruhy a priority, které bude třeba zabezpečovat při zajišťování politiky regionálního rozvoje v České republice a přesahy mezi evropskou regionální politikou a regionální politikou ČR. Globální cíl Strategie regionálního rozvoje je vyvážený, harmonický a udržitelný rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva. Tento cíl je rozdělen na tři strategické cíle:

- Rozvojově zaměřený cíl – zvýšení ekonomického, sociálního potenciálu, konkurenceschopnosti a sociální úrovně ČR.
- Disparitně zaměřený cíl – zastavení růstu a postupné snižování rozdílů mezi regiony a využívání specifík území.
- Instrumentální cíl – zabezpečení strategie po institucionální a finanční stránce.

³⁵ Zpracováno dle:

- BERMAN GROUP [online]. c 2003 – 2010 [cit. 2010-03-13]. *Identifikace potencionálně konkurenceschopných klastrů*. Dostupné z WWW: <http://bermangroup.cz/czech/detail.php?ID=37>
- *Statistická identifikace klastrů* [online]. CzechInvest, Berman Group, 2006. s 20. Dostupné 15. 3. 2010 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/zprava-o-zdrojich-dat-207.pdf>

³⁶ Zpracováno dle *Strategie regionálního rozvoje České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. s 109. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: <http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>

Klastrová problematika ve Strategii regionálního rozvoje

Strategie regionálního rozvoje mezi faktory, které ovlivňují regionální rozvoj, mimo jiné zařadila klastry. Ty hrají nejdůležitější roly v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. Proto by se regionální iniciativa měla zaměřovat na stimulování zájmu o zakládání klastrů. Ty jsou považovány za nejkratší cestu od výzkumu přes vývoj a inovace k jejich využívání a dalšímu šíření. Pozornost se klastrům věnuje v rámci Prioritní osy 2 – Ekonomika regionů, zde je jako jedna z možných cest k podpoře inovačního podnikání a výzkumu v regionech uvedeno subvencování vzniku klastrů. Dále se klastry zabývá i Prioritní osa 4 – Infrastruktura, která si klade za cíl zajistit regionální a nadregionální dopravní dostupnost, přičemž by hlavní trasy měly být napojeny na průmyslové zóny a klastry.

3.1.5 Strategie rozvoje krajů

Jedná se o čtrnáct strategických dokumentů regionálního rozvoje České republiky. Slouží pro koordinaci aktivit subjektů, jejichž činnost je zaměřena na rozvoj kraje nebo jeho jednotlivých územních částí a obcí. Jedná se o dokumenty, které jsou slučitelné se Strategií regionálního rozvoje. Strategie rozvoje krajů jsou založeny na analýze vývoje a stavu hospodářského a sociálního prostředí. Mezi další podklady patří výstupy ze SWOT analýzy, především souhrn slabých a silných stránek rozvoje regionů kraje, na jejichž základě jsou vymezeny regiony, jejichž rozvoj je třeba podporovat s ohledem na vyvážený rozvoj územního celku.

3.1.6 Národní inovační strategie České republiky³⁷

Dokument Národní inovační strategie ČR se především věnuje vytváření a rozvíjení podmínek pro inovační proces, dále soustřeďuje svou pozornost na systémové řešení inovačního prostředí i na rozvíjení inovační infrastruktury. Dokument je v souladu se strategickým cílem pro evropskou inovační politiku, který byl stanoven a definován na Lisabonské konferenci Evropské rady v roce 2000. Strategickým cílem EU v oblasti inovací je „stát se nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku, založenou na znalostní a inovační společnosti, schopnou udržitelného růstu s více a s lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností.“ Cílem Národní inovační strategie, schválené vládou 24. března 2004, je vytvořit předpoklady a položit základy pro formulaci inovační politiky ČR.

---

³⁷ Zpracováno dle JASANSKÝ, J. *Národní inovační strategie České republiky* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004. s 20. Dostupné dne 13. 3. 2010 na www: <http://www.mpo.cz/dokument11662.html>

Klastrová problematika v Národní inovační strategii ČR

V Národní inovační strategii ČR se přímo o klastrech nemluví, ale nepřímou formu podpory lze spatřovat v aktivní podpoře institucí, organizací, podniků a dalších, které jsou do klastrů ve většině případů zapojeny.

Národní inovační strategie ČR se zaměřuje na definování strategických záměrů, které by měly být naplněny, aby došlo k zlepšení inovační problematiky v České republice. Především je nutné podporovat vzájemně propojené oblasti: vzdělávání, výzkum, vývoj a inovace prostřednictvím přímých a nepřímých nástrojů.

3.1.7 Národní inovační politika 2005 - 2010³⁸

ČR dosud neměla svou inovační politiku, jediným relevantním dokumentem od roku 1992 byla Národní inovační strategie. Podpora inovací a inovujících firem byla realizována zejména ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu a agentury CzechInvest. Národní inovační politika respektuje v dosažitelné míře potřebu technických i netechnických inovací v české ekonomice, ale zaměřuje se stejně jako inovační politiky vyspělých zemí zejména na inovace technické povahy, kde jsou možná v přípustné míře opatření státu na podporu inovačních aktivit podniků. Cíle Národní inovační politiky jsou následující:

- posílit vědu a výzkum jako zdroj inovací,
- vytvořit funkční spolupráci veřejného a soukromého sektoru,
- zajistit lidské zdroje pro inovace,
- zefektivnit výkon státní správy ve výzkumu, vývoji a inovacích.

Klastrová problematika v Národní inovační politice

Národní inovační politika navazuje na Národní inovační strategii České republiky a je zastřešena Strategii hospodářského růstu. Klastry pojímá hlavně jako klíč k regionálnímu rozvoji a cestu k zvýšení inovační aktivity v daném území. Klastry mají napomoci k akceleraci transferu moderních technologií, realizaci výzkumných poznatků a rozšíření inovací a informací i k plnění nových přání a potřeb zákazníků. Především Národní inovační politika klade důraz na vytváření týmů s odborně připravenými lidmi, manažery, atd., kteří vytvoří organizační, znalostní a metodické zázemí (může se jednat např. o regionální agentury, hospodářské komory, asociace, atd.).

---

³⁸ Zpracováno dle HOLUB, P. *Národní inovační politika České republiky na léta 2005 – 2010* [on-line]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2005. s 50. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument4415.html>

Dokument Národní inovační politika stanovuje opatření, která by měla být realizována, aby bylo možné provádět efektivní klastrovou politiku. Jedná se o následující opatření:

- Upravit podmínky programů týkajících se klastrů (KLASTRY, SPOLUPRÁCE) tak, aby se programy staly dosažitelnější pro zájemce zejména pro roky 2007-2013.
- Vytvořit vhodný monitorovací a hodnotící systém pro kontrolu a hodnocení efektů a výsledků dosažených klastry.
- Pro realizaci klastrových iniciativ, které tvoří organizační a řídicí nadstavby nad klastry, vybrat a připravit odborníky a manažery (se znalostmi a dovednostmi z oblastí inovačního podnikání, IT, sociálních /komunikačních/ dovedností včetně koučování a týmové práce).

3.1.8 Národní rozvojový plán České republiky 2007 - 2013³⁹

Národní rozvojový plán České republiky 2007 – 2013 představuje aktualizaci Národního rozvojového plánu ČR na období 2004-2006. Především se jedná o přehodnocení pozic České republiky v hospodářské, institucionální a politické oblasti. Také slouží jako podklad pro vytvoření Národního strategického referenčního rámce pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Cílem Národního rozvojového plánu ČR pro období 2007 – 2013 je přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.

Klastrová problematika v Národním rozvojovém plánu České republiky

Národní rozvojový plán České republiky (dále jen Rozvojový plán) se klastrové problematice věnuje v širším měřítku. Především poukazuje na důležitost vytvářet inovační klastry, které zvyšují dynamičnost inovačních aktivit a zprostředkovávají přístup malých a středních podniků (MSP) k výzkumu, vývoji, výchově vlastních odborníků a k dlouhodobé spolupráci s výzkumnými institucemi a vysokými školami. Ale také upozorňuje na problémy, na které klastrování v České republice naráží, a které je třeba odstranit. Zvláště se jedná o nízké zapojování regionálních agentur, neexistenci efektivního

---

³⁹ Zpracováno dle *Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. s 206. Dostupné dne 10. 3. 2010 na WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=45fc8d6d-7007-4bc9-8f17-d172d12e2fa0>

systému monitoringu a hodnocení výsledků klastrů, nedůvěru finančníků v inovační kapacity klastru, atd.

Dále Rozvojový plán uvádí možnosti financování klastrování z fondů EU. Finanční prostředky mohou být čerpány v rámci Operačního programu Podnikání a inovace. Tyto peněžní prostředky mají být použity především za účelem podpory spolupráce firem, univerzit a výzkumných institucí, aby došlo k zvyšování konkurenceschopnosti, podpoře VaV a klastrových iniciativ. Další finance je možné získat z Operačního programu Výzkum, vývoj, inovace za účelem zvyšování konkurenceschopnosti ČR v této oblasti.

3.1.9 Národní referenční strategický rámec ČR 2007 - 2013⁴⁰

Jedná se o základní dokument České republiky pro využívání prostředků z fondů Evropské unie pro období 2007 – 2013. Analytická část Národního referenčního strategického rámce se zaměřuje na určení silných stránek České republiky pro posilování její konkurenceschopnosti a na identifikaci stránek slabých, které by mohly bránit udržitelnému růstu ekonomiky i společnosti. Obsahuje systém operačních programů hospodářské a sociální politiky soudržnosti pro období 2007 – 2013, ze kterých budou financovány jednotlivé prioritní osy. Stanovuje strategické cíle pro období 2007 - 2013, jedná se o strategické cíle:

- Konkurenceschopnost české ekonomiky,
- Otevřená, flexibilní a soudržná společnost,
- Atraktivní prostředí,
- Vyvážený rozvoj území.

Klastrová problematika Národním referenčním strategickým rámci ČR

Hodnotí pozici České republiky v oblasti podpory vzniku inovačních klastrů. Tyto snahy jsou v ČR teprve v začátcích a inovační klastry zde skoro neexistují. Proto by měly být podporovány klastrové iniciativy a to jak z rozpočtu státu, tak z prostředků EU. Klastrování pro léta 2007 – 2013 by mělo být podporováno v rámci priorit Konkurenceschopný podnikatelský sektor a Podpora kapacit VaV pro inovace. Od těchto zvýšených intervencí si společenství a Česká republika slibují vysokou přidanou hodnotu, která bude vznikat především díky činnosti klastrů, vzdělávání pedagogických pracovníků a ze zvýšení produkce výrobků založených na informačních a telekomunikačních technologiích.

⁴⁰Zpracováno dle *Národní referenční strategický rámec ČR 2007 – 2013* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. s 137. Dostupné dne 10. 3. 2010 na [www: http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=5a5a7a80-ae4c-48e2-add9-0719b2872d7a](http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=5a5a7a80-ae4c-48e2-add9-0719b2872d7a)

3.2 Shrnutí – cíle klastrové politiky

Na základě analýzy devíti strategických dokumentů, které se týkají klastrové politiky, byly vyšetřeny následující cíle klastrové politiky:

- Identifikovat a podpořit odvětví a obory s potřebným růstovým potenciálem, ve kterých jsou ČR a regiony konkurenceschopné, a orientovat se na jejich podporu cestou spolupráce a inovací.
- Finanční podpora má být vyvážená a zaměřena na tvorbu vhodného prostředí a přímou podporu firem – klást důraz na vytváření vazeb mezi firmami (tvorba klastrů).
- Zvýšit počet a těsnost partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem – alokovat finanční prostředky na podporu klastrů.
- Upřednostňovat modernizaci a rozvoj těch tras podporující vznik a rozvoj průmyslových zón a klastrů.
- Využít klastry k propojení možnosti získávat zdroje z MPO, MMR, MPSV a krajů a to koordinovaným způsobem.
- Zefektivnit komunikaci s kraji, institucemi terciárního vzdělávání a soukromým sektorem s cílem rozvoje společných priorit, tak aby došlo k detailnějšímu porozumění slabým a silným stránkám v rámci kraje.
- Vytvořit vhodnou metodu pro analýzu, monitoring a vyhodnocování výkonnosti klastrových iniciativ a jejich dopadu na regionální a národní hospodářství.
- Zaměřovat se na stimulování zájmu o zakládání klastrů, které jsou považovány za nejkratší cestu od výzkumu přes vývoj a inovace k jejich využívání a dalšímu šíření.
- Vytvářet týmy s odborně připravenými lidmi, manažery, atd., kteří vytvoří organizační, znalostní a metodické zázemí (může se jednat např. o regionální agentury, hospodářské komory, asociace, atd.).
- Vytvářet inovační klastry, které zvyšují dynamičnost inovačních aktivit a zprostředkovávají přístup malých a středních podniků (MSP) k výzkumu, vývoji, výchově vlastních odborníků, finančním prostředkům a k dlouhodobé spolupráci s výzkumnými institucemi a vysokými školami.
- Podporovat klastrové iniciativy jak z rozpočtu státu, tak z prostředků EU.

- Podporovat přidanou hodnotu, která bude vznikat především díky činnosti klastrů, vzdělávání pedagogických pracovníků a ze zvýšení produkce výrobků založených na informačních a telekomunikačních technologiích.

3.3 Představitelé a nástroje klastrové politiky

Hlavními aktéry klastrové politiky jsou Ministerstvo průmyslu a obchodu a vládní agentura CzechInvest. Doplňkovými organizacemi, které se do klastrové politiky zapojují, jsou Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen MMR), agentura CzechTrade a Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB). Jen velice okrajově s výše uvedenými organizacemi v otázkách klastrové politiky spolupracují Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo dopravy a Hospodářská komora ČR.

3.3.1 Ministerstvo průmyslu a obchodu

Ministerstvo je ústředním orgánem pro výkon státní správy v záležitostech průmyslové a energetické politiky, obchodní politiky v kontextu jednotného trhu EU, proexportní politiky, podpory podnikání a investování v oblasti zpracovatelského průmyslu i průmyslového výzkumu a vývoje, techniky a technologií včetně využití evropských fondů v této oblasti. Dalšími záležitostmi v agendě MPO jsou vnitřní obchod a ochrana zájmů spotřebitelů v kontextu evropské spotřebitelské politiky, podpora malých a středních podniků a další.

Hlavními činnostmi MPO jsou koordinace přípravy legislativy a zavádění evropského práva v působnosti resortu, koordinace zahraničně obchodní politiky ČR ve vztahu k jednotlivým státům, zajištění sjednání dvoustranných a mnohostranných obchodních a ekonomických dohod. Mezi další činnosti v působnosti MPO patří realizace obchodní a ekonomické spolupráce ES, ESVO, OECD, WTO a jinými mezinárodními organizacemi. Řídí a vykonává činnosti spojené s uplatňováním licenčního režimu v oblasti hospodářských styků se zahraničím a vykonává dohled nad prováděním obchodní inspekce a inspekce v oblasti energetiky, atd.

Klastrová politika - nástroje

V oblasti klastrové politiky je MPO odpovědné za návrh a přípravu programů na podporu podnikání a programů průmyslového výzkumu, vývoje a inovací v ČR. Je nositelem návrhu a realizace programů regionálního rozvoje založeného na klastrech. Koordinuje a řídí provádění koncepcí klastrové politiky a jejím výkonem pověřuje k tomu

určené organizace – agenturu CzechInvest, MMR. Dále vymezuje cíle klastrové politiky a také opatření, která mají přispět k naplnění stanovených cílů. Ministerstvo klastrovou politiku koncipuje, ale reálně ji vykonává CzechInvest. Pro vznik a rozvoj klastrů se využívají následující instrumenty:

- finanční prostředky – nejvýznamnější nástroj klastrové politiky,
- vzdělávání – účastníků zapojených do klastrování, jako jsou facilitátoři, akademičtí pracovníci, představitelé veřejných vlád, zástupci regionálních institucí a zájemci ze soukromého sektoru,
- informační webový portál,
- podpora manažerů a facilitátorů klastrů – školení, certifikace, atd.,
- podpora vzniku klastrů ze shora dolů – iniciovaná ze strany zástupců státní správy.

Jak již bylo uvedeno hlavním nástrojem, který se v podpoře klastrů využívá v podmínkách České republiky, jsou finanční prostředky. Jedná se o finanční podporu, která se vynakládá obzvláště na:

- vyhledávání vhodných podniků (odvětví) zapojitelných do klastrů,
- vznik klastrů,
- podporu jednotlivých projektů klastrů,
- financování rozvojových strategií klastrů,
- vytváření vhodného podnikatelského prostředí,
- zlepšování podmínek pro vědu a výzkum,
- přípravu a vzdělávání jednotlivých konzultantů s cílem zdokonalit jejich dovednosti, atd.

Peněžní prostředky jsou získávány především ze zdrojů Evropské unie v rámci Operačního programu Podnikání a inovace v programu SPOLUPRÁCE – KLASTRY a také přímo ze státního rozpočtu.

3.3.2 Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest

CzechInvest je státní příspěvková organizace, která byla zřízena v roce 1992 Ministerstvem průmyslu a obchodu a také je mu podřízena. Agentura byla zřízena za účelem podpory přílivu zahraničních investic do České republiky. Svým klientům nabízí poradenství, informace i kontakty a napomáhá jim realizovat jejich projekty v oblasti výroby, výzkumu a sdílených služeb.

Zaměřuje se na posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky prostřednictvím podpory malých a středních podniků, podnikatelské infrastruktury, inovací a získáváním

zahraničních investic z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center. Dále CzechInvest zaštiťuje celou oblast podpory podnikání ve zpracovatelském průmyslu, a to jak z prostředků EU, tak ze státního rozpočtu. Propaguje Českou republiku v zahraničí jako lokalitu vhodnou pro alokaci mobilních investic. Jedná se o výhradní organizaci, která smí nadřízeným orgánům předkládat žádosti o investiční pobídky. Podporuje české firmy, které projeví zájem o zapojení do dodavatelských řetězců nadnárodních společností. Díky službám a rozvojovým programům, které CzechInvest uskutečňuje, přispívá k rozvoji domácích firem, českých a zahraničních investorů i celkového podnikatelského prostředí.

CzechInvest začátkem roku 2004 založil síť třinácti regionálních kanceláří, tedy po jednom v každém krajském městě České republiky. Regionální kanceláře byly zřízeny především z důvodu rozšíření nabízených služeb. Mezi tyto služby patří poskytování informací o službách agentury a možnostech podpory podnikání ze strukturálních fondů EU. Napomáhají firmám, které chtějí realizovat svou investici v daném regionu a spolupracují se zástupci místní správy a samosprávy, školami a dalšími regionálními institucemi při hledání příležitostí rozvoje podnikatelského prostředí regionu.

Klastrová politika - nástroje

Hlavní činností CzechInvestu v oblasti klastrů je realizace opatření a kroků, které definuje Ministerstvo průmyslu a obchodu, tak aby byly naplňovány stanovené cíle klastrové politiky. Rozvoj klastrů a klastrových iniciativ v současnosti spadá do působnosti **Oddělení rozvoje spolupráce firem**, přičemž hlavním úkolem tohoto oddělení je administrace programu Spolupráce, jehož součástí je i rozvoj klastrů a klastrových iniciativ. Zejména se jedná o práce spojené s administrací programu Spolupráce – Klastry, což s sebou nese každodenní komunikaci s žadateli a příjemci dotace. Žadatelům a příjemcům dotace poskytuje hlavně informační a konzultační servis ke zmiňovanému dotačnímu programu. V současnosti se otevřela již v pořadí druhá Výzva do programu Spolupráce – Klastry. Ještě před přihlášením klastrů a klastrových iniciativ do programu konzultuje oddělení s potencionálními žadateli jejich záměry a doporučuje jim optimální nastavení jejich projektů a přístupy k jejich řešení.

Činnost Oddělení rozvoje spolupráce firem, která souvisí s klastry, se nesoustřeďuje pouze na administraci dotačního programu Spolupráce. Snaží se rozvíjet prostředí pro rozvoj klastrů v České republice např. organizací setkání klastrových manažerů, což umožňuje, aby se jednotliví manažeři klastrů sešli, sdělili si své zkušenosti a navázali kontakty pro další možnou spolupráci. Mezi služby, které oddělení poskytuje, patří

i nabídka konzultací začínajícím klastrům, kde jejich členům objasňuje problematiku klastrů v České republice, vysvětluje výhody a úskalí klastrování a představujeme úspěšné projekty klastrů v České republice. Současně také oddělení spolupracuje se zahraničím. Jedná se většinou o spolupráci s agenturami obdobného zaměření, které ve svých zemích rozvíjí klastrování, jako jeden ze způsobů rozvoje malého a středního podnikání a zvyšují tak regionální konkurenceschopnost. Takto získané kontakty využívá k navázání spolupráce mezi zahraničními klastry a klastry v České republice. V neposlední řadě se oddělení snaží prezentovat české klastry a českou klastrovou politiku na zahraničních setkáních a konferencích, prosazovat zájmy našich klastrů a propagovat jejich úspěchy.

Agentura CzechInvest je pověřena výkonem klastrové politiky, ale jelikož je jejím tvůrcem Ministerstvo průmyslu a obchodu, je plně v jeho rukou činit závěry týkající se implementace klastrové politiky, a tedy i zjišťovat efektivitu vložených prostředků.

3.3.3 Charakteristika doplňkových představitelů klastrové politiky

Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo bylo zřízeno v roce 1996 a je ústředním orgánem pro výkon státní správy v záležitostech regionální politiky, politiky bydlení, rozvoje domovního a bytového fondu, nájmu bytů a nebytových prostor, územního plánování, stavebního řádu, investiční politiky, cestovního ruchu, atd.

Ministerstvo pro místní rozvoj spravuje finanční prostředky, které slouží na zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu. Řídí činnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při realizaci politiky bydlení a regionální politiky státu. Představuje Národní koordinační orgán (NOK), který určuje jednotný rámec pro řízení a provádění pomoci plynoucí ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v ČR. Zajišťuje činnosti spojené s Kohezní politikou EU v ČR, která slouží ke snižování rozdílů mezi jednotlivými regiony ČR a ke sblížení ekonomické úrovně ČR s EU. Stará se o účast ČR v Územní agendě EU, která vytváří strategický a akční rámec územního rozvoje Evropy s vazbou na národní koncepcie územního rozvoje. Zabezpečuje informační a metodickou pomoc vyšším územním samosprávným celkům, městům, obcím a jejich sdružením. Zajišťuje úkony spojené s procesem zapojování územních samosprávných celků do evropských regionálních struktur.

V oblasti klastrové politiky má za úkol ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu a jednotlivými regiony upravit stávající programy a připravit nové programy podpory podnikání, rozvoje lidských zdrojů a jiné, aby napomáhaly k naplnění cílů klastrů.

Spolupracovalo na vytvoření Národní klastrové studie, což vyžadovalo hloubkovou statistickou analýzu celé České republiky na regionální úrovni. Spolupracuje na realizaci cílené podpory podnikání a vyhledávání vhodných podniků pro klastry v regionech za účelem zvýšení konkurenceschopnosti daných územních jednotek.

Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade

Jedná se o vládní proexportní organizaci, která funguje již od roku 1997. Nabízí exportérům širokou škálu poradenských, informačních, asistenčních a vzdělávacích služeb. Mezi nabízené služby patří např.:

- konzultace a poradenství ohledně exportu,
- individuální služby přímo v zahraničí,
- organizace zahraničních veletrhů,
- exportní akademie – vzdělávání pro úspěšný vstup na zahraniční trhy,
- exportní příležitosti – aktuální informace o zahraničních poptávkách, tendrech, investičních příležitostech, atd.,
- vývozní aliance – asistenční a organizační podpora organizačním sdružením, klastrům, které chtějí vstoupit nebo již působí na zahraničních trzích.

Hlavním cílem CzechTrade je dopomoci českým firmám k úspěchu na zahraničních trzích. Mezi podporované exportéry patří i podniky, které jsou součástí klastrů nebo přímo klastry.

Českomoravská záruční a rozvojová banka

Rozvojovou bankou České republiky je Českomoravská záruční a rozvojová banka, která byla založena v roce 1992. Činnost ČMZRБ je v souladu se záměry hospodářské politiky vlády ČR a regionů. Především se zaměřuje na podporu rozvoje infrastruktury a sektorů ekonomiky vyžadujících podporu. Služby nabízí klientům, kteří mají sídlo a realizují svůj podnikatelský záměr na území ČR. Realizuje podporu malého a středního podnikání zprostředkováním bankovní záruky a zvýhodněných úvěrů. Dále poskytuje širokou škálu služeb, mezi které patří např. služby investičního bankovníctví, zřizuje a vede termínované vklady, poskytuje úvěry obcím a podporuje opravy bytových domů. Podporu klastrů ČMZRБ realizuje stejným způsobem jako podporu MSP. Tedy vynakládá finanční prostředky pro podporu začínajících ale i již funkčních podniků, které jsou členy klastru.

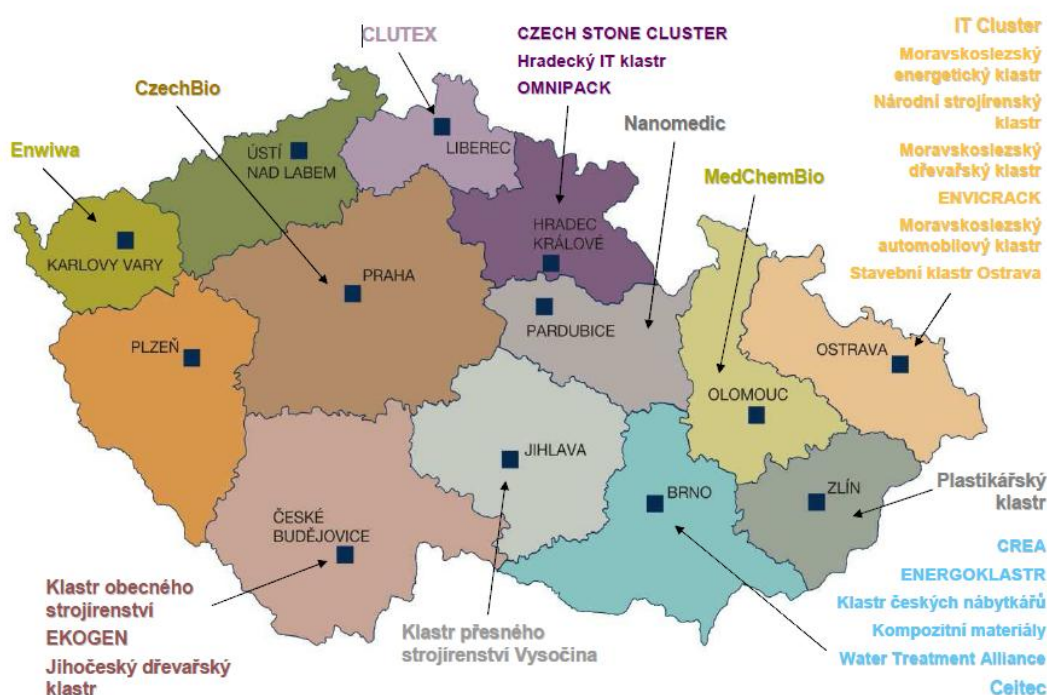

3.4 Financování klastrové politiky

Finanční prostředky pro realizaci a podporu klastrové politiky jsou získávány především ze strukturálních fondů Evropské unie a doplňkově ze státního rozpočtu. Přičemž peněžní podpora je realizována prostřednictvím agentury CzechInvest (na obrázku 12 jsou klastry, které jsou monitorovány a podporovány CzechInvestem).

Nejprve byly klastry financovány z Operačního programu Průmysl a podnikání (dále jen OPPI) v rámci programu Klastry v období 2004 – 2006, který se zaměřoval na podporu klastrových iniciativ ve dvou fázích. První fáze se orientovala na identifikaci klastrů a druhá na založení a rozvoj klastrů. Z OPPI Klastry bylo finančně podpořeno 54 projektů v celkové výši **232 297 000 Kč**. Ze státního rozpočtu bylo na klastrovou problematiku vyčleněno na období 2004 - 2008 **104 000 000 Kč**, přičemž bylo vyčerpáno **39 542 127 Kč**. Dalšími možnými zdroji na podporu rozvoje a fungování klastrů v období 2004 - 2006 jsou prostředky z jiných programů OPPI, jako jsou např. Reality, Rozvoj lidských zdrojů, Inovace, Prosperita, Rozvoj, atd.

Obrázek 12: Mapa klastrů v ČR

Zdroj: Interní zdroje CzechInvestu

Na program OPPI Klastry navázal Operační program Podnikání a Inovace na období 2007 – 2013 s programem SPOLUPRÁCE – KLASTRY. Cílem programu je podpora vytváření příznivého podnikatelského prostředí, zlepšování podmínek pro podnikání a inovace a rozvoj konkurenční výhody díky zkvalitňování vazeb mezi výzkumem,

akademickými pracovišti, veřejnou správou a podnikatelským sektorem. První výzvy k předkládání projektů v rámci programu Spolupráce byly vyhlášeny v roce 2008, přesněji v květnu 2008 výzva pro technologické platformy a v říjnu 2008 výzva pro klastry. V rámci těchto programů bylo vyčleněno **41,3 mil. Euro** – pro klastry **37,55 mil. Euro** a pro technologické platformy **3,75 mil. Euro**, dohromady tedy **1,1 mld. Kč**. Do první výzvy pro klastry bylo podáno 34 žádostí o přidělení dotace, ale ta byla přiznána jen 19 projektům **v celkové výši 695 755 000 Kč** – viz. příloha A. V případě první výzvy pro technologické platformy je to obdobné, bylo podáno 36 žádostí o přidělení dotace, ale byla přiznána jen 13 projektům **v celkové výši 65 574 000 Kč** – viz. příloha B. Druhá výzva programu SPOLUPRÁCE – KLASTRY byla vyhlášena v lednu roku 2010 a programu SPOLUPRÁCE – Technologické platformy v červnu roku 2009. Pro druhou výzvu programu Klastry bylo **vyčleněno 750 mil. Kč** a pro program Technologické platformy **100 mil. Kč**. Peněžní prostředky budou rozdělovány až po skončení a vyhodnocení podaných žádostí projektům, které splní veškeré požadavky. Další zdroje mohou být získány také v rámci prioritní osy 5 – Prostředí pro podnikání a inovace z programu Prosperita či z programu Školící střediska, dále v rámci prioritních os Infrastruktura a Ekonomika regionů.

Souhrn finančních prostředků vyčleněných na vznik a podporu klastrů za roky 2004 – 2009 uvádí tabulka 3.

Tabulka 3: Výše finanční podpory pro klastry v letech 2004 - 2009

Zdroj podpory	Vyčleněná podpora v Kč	Počet projektů	Čerpaná podpora v Kč
OPPP – Klastry	255 892 000	52	232 297 000
OPPI Spolupráce Klastry I	1 000 000 000	19	695 755 000
OPPI Spolupráce Klastry II	750 000 000	X	X
OPPI Spolupráce Technologické platformy I	100 000 000	13	65 574 000
OPPI Spolupráce Technologické platformy II	100 000 000	X	X
Státní rozpočet	104 000 000	X	39 542 127
CELKEM	2 309 892 000	84	1 033 168 127

Zdroj: Vlastní zpracování

3.5 Monitoring a efektivnost klastrové politiky

Klastrová politika je v rukou Ministerstva průmyslu a obchodu, proto je plně v jeho kompetenci činit závěry týkající se implementace klastrové politiky a zjišťovat, zda byly prostředky vynaloženy efektivně. K monitorování a zjišťování efektivnosti klastrové politiky se využívá:

- 1) benchmarking,
- 2) stanovování měřitelných cílů,
- 3) ukazatelé kontextu – srovnávání makroekonomických indikátorů.

MPO monitoruje poskytování dotací od samého začátku projektu po jeho realizaci, ale monitorovací činnost probíhá i po skončení projektu. MPO informace a potřebná data získává na základě průběžných, závěrečných a následných monitorovacích zpráv žadatelů, popřípadě ještě z pravidelných hlášení od CzechInvestu nebo ČMZRB. Co se týče globálních indikátorů, které mohou vypovídat o účinnosti klastrové politiky, jsou získávány na základě dat z běžné statistické evidence (Český statistický úřad). Perioda sběru těchto dat je různá, ale od žadatelů o dotaci se data vyžadují nejčastěji v pravidelném jednoročním intervalu. Pro zajištění jednotnosti vykazovaných ukazatelů byl vytvořen jednotný metodický postup pro každý ukazatel. Takto získaná data jsou uchovávána v informačním systému ISOP 7-13, který umožňuje následující činnosti:

- vedení evidence čerpaných prostředků ze strukturálních fondů EU,
- monitorování, hodnocení a kontrolu,
- sledování údajů na úrovni příjemce,
- propojení na systémy státní správy,
- naplňování monitorovacích indikátorů,
- propojení na ekonomický a účetní systém MPO,
- procesy týkající se plateb.

Data obsažená v informačním systému slouží hlavně pro kontrolu, zda jsou peněžní prostředky skutečně využity na plnění záměru, na který byly poskytnuty. Dále jsou data získaná monitorovací činností využívána především pro vyhodnocování výkonnosti klastrů a klastrových iniciativ metodou benchmarking, kdy dochází k porovnávání podporovaných klastrů s klastry na národní ale i mezinárodní úrovni. Vyhodnocování probíhá především z důvodu zjištění, zda podniky zapojené do klastrů prosperují lépe v klastrech nebo mimo ně. Dále z důvodů identifikace faktorů, které stojí za úspěchy klastrů, za účelem jejich

podpory. Dalšími důvody jsou zajištění kontroly a zjištění efektivity poskytnuté podpory.

Ministerstvo průmyslu a obchodu mimo využívání metody benchmarking také definuje měřitelné cíle. Na základě nich je MPO schopno vyhodnotit, zda byly peněžní prostředky vynaloženy efektivně. Finanční prostředky jsou vynaloženy efektivně, pokud je podpora alokována alespoň takovému počtu projektů (záměrů, klastrů, atd.), který byl stanoven jako minimální. Z toho tedy plyne, že čím více projektů se podaří realizovat, tím vyšší efektivity bylo dosaženo. Mezi tyto měřitelné cíle patří např.:

- podpoření minimálního počtu projektů, které mají být spolufinancovány z prostředků přidělovaných MPO,
- podpoření minimálního počtu klastrů, jejichž vznik bude financován v rámci podpory ze strukturálních fondů – OPPI Spolupráce – Klastry,
- minimální počet MPS, které budou podpořeny v rámci klastrů,
- získat stanovený počet projektů z oblasti ochrany duševního vlastnictví,
- zvýšení exportu – podporou minimálního počtu projektů, které jsou zaměřené na export,
- počet podaných a registrovaných patentů členy klastru,
- počet vzniklých inkubátorů, vědeckotechnických parků a center transferu technologií,
- počet vzniklých míst ve školících zařízeních,
- zvýšení obrátu u podporovaných firem, atd.

Způsob vyhodnocování efektivity klastrové politiky jako celku je založen na analýze socioekonomického prostředí. K této analýze se využívají tzv. ukazatele kontextu. Pomocí ukazatelů kontextu lze kvantifikovat údaje o ekologickém, sociálním a ekonomickém stavu. Pak lze vyjádřit stav hlavních makroekonomických indikátorů a tak zhodnotit postavení země či sledovaného regionu. Mezi tyto ukazatele patří – reálné HDP, objem vývozu, počet pracovních míst, míra nezaměstnanosti, HDP na obyvatele, výše soukromého spolufinancování, podíl MPS na HDP, výše výdajů na VaV, atd. Pokud jsou zmiňované veličiny sledovány v pravidelných intervalech, je možné vytvářet časovou řadu, která ukazuje vývoj sledovaného indikátoru. Podle vývoje indikátoru, lze zhodnotit efektivitu definované a implementované klastrové politiky. V případě pozitivního vývoje indikátoru je prováděná klastrová politika efektivní, pokud je vývoj indikátoru opačný, dochází k selhání, a proto by měla být aplikovaná opatření přehodnocena a změněna.

3.6 Srovnání klastrové politiky v ČR a vybraných zemí z EU

Přístup ke klastrové politice je v každé zemi individuální, odlišnosti jsou ve využívaných nástrojích, stanovených cílech, institucích provádějících klastrovou politiku a dalších. Srovnávána bude klastrová politika prováděná v ČR, Rakousku, Skotsku a Švédsku.

3.6.1 Klastrová politika v Rakousku

Politika na podporu klastrů se v Rakousku se začala vyvíjet již na počátku devadesátých let. Přičemž koncipování klastrové politiky v Rakousku je v rukou více ministerstvem, než-li je tomu v České republice. Klastrové politice se věnuje Spolkové ministerstvo hospodářství a práce, Spolkové ministerstvo dopravy, inovací a technologií, Spolkové ministerstvo pro vědu a výzkum a Spolkové ministerstvo financí, kdež to v ČR je to jen Ministerstvo průmyslu a obchodu. Klíčovými subjekty odpovědnými za provádění klastrové politiky jsou v Rakousku čtyři organizace (Austrian Economic Service (AWS), Austrian Research Promotion Agency (FFG), Austrian Federal Economic Chamber (WKO), Austrian Business Agency (ABA)) a v ČR pouze CzechInvest.

Hlavní rozdíl je v přístupu ke klastrové politice a intenzitě podpory, protože v Rakousku je koncipováno osm národních programů na podporu klastrů a jeden regionální program. Národní programy na podporu klastrů jsou financovány z příslušných ministerstev případně jinými organizacemi. Regionální programy financují příslušná ministerstva a peněžní prostředky jdou také z regionálního rozpočtu. Oproti tomu v České republice existují programy jen dva a to na centrální úrovni, které jsou z podstatné části financovány ze strukturálních fondů EU a doplňkově ze státního rozpočtu. V Rakousku se klade větší důraz na koncipování a provádění politiky na regionálních úrovních. Přehled o základních faktech klastrové politiky v Rakousku viz. příloha C.

3.6.2 Klastrová politika ve Skotsku

Jelikož je Skotsko součástí konstituční monarchie Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, je i klastrová politika koncipovaná na národní úrovni společná. Formování klastrové politiky začalo v polovině devadesátých let, přičemž na centrální úrovni je klastrová politika koncipována Ministerstvem obchodu (průmyslu) a realizována příslušnými organizacemi. Ve Skotsku se realizaci klastrové politiky věnuje agentura Scottish Enterprise.

Finanční prostředky na realizaci klastrové politiky plynou ze všech zdrojů, které je možné si představit – ze státního rozpočtu, strukturálních fondů EU, regionálních rozpočtů, od samotných podnikatelů a dalších. Dá se říci, že podpora klastrů je ve Velké Británii a tedy i ve Skotsku dobře rozvinutá a to především na nižších úrovních, dá se mluvit o decentralizované klastrové politice. Na regionálních úrovních je realizováno 21 programů z toho jsou dva určeny jen pro Skotsko (jedná se o Scottish Tourism: The Next Decade a Miero & Opto Electronics – Cluster Review & Strategy). Ve Skotsku se podpora zaměřuje především na tyto oblasti: těžba ropy a zemního plynu, potravin a nápojů, cestovního ruchu, polovodičů a nově do kreativních odvětví (hudba, film, reklama, vydavatelství, atd.). Stručný přehled o základních údajích klastrové politiky ve Skotsku viz. příloha D.

3.6.3 Klastrová politika ve Švédsku

Klastrovou politikou se ve Švédsku začali zabývat již na počátku devadesátých let. Klastrovou politiku definuje Ministerstvo obchodu (průmyslu) a subjekty, které jsou odpovědné za provádění klastrové politiky, jsou Nutek, Vinnova, Invest in Sweden Agency. Klastrová politika na národní úrovni má podobu plánů a strategií, které mají formu politických dokumentů, směrnic a právních předpisů spíše než konkrétních programů, ty se rozvíjejí až na nižších vládních úrovních.

Švédský přístup ke klastrové politice se od českého liší především počtem programů, kterých je ve Švédsku celkem pět – tři na národní úrovni a dva na regionální úrovni a také způsobem financování. Většina finančních prostředků na realizaci klastrové politiky na národní úrovni jde ze státního rozpočtu a doplňkově od jiných organizací. Regionální programy jsou financovány taktéž ze státního rozpočtu, ale také ze strukturálních fondů EU. Podpora se zaměřuje hlavně na tyto oblasti: inovace a technologie, regionální hospodářský rozvoj a rozvoj podnikatelských aktivit. Přehled o základních údajích klastrové politiky ve Švédsku viz. příloha E.

4 Rekapitulace závěrů a doporučení

V České republice se klastrová politika začíná objevovat až se zahájením přístupových jednání do Evropské unie (po roce 2000), proto se dá říci, že se jedná o poměrně novou záležitost. Nepochybně právě proto není tak rozvinutá, jako je tomu v jiných zemích, které se klastrováním zabývají mnohem déle. Nicméně klastrová politika v České republice existuje a je realizována. Bohužel dosud nebyl vytvořen jednotný dokument, který by shrnoval a stanovoval vize, cíle, nástroje, nositele a odpovědné realizátory klastrové politiky. Snaha o vytvoření jednotného dokumentu vyvrcholila zformováním Národní klastrové strategie 2005 – 2008 (dále jen Klastrová strategie), která však zůstala z větší části nenaplněna. I když již uběhly dva roky od konce stanovené platnosti Klastrové strategie, nebyl dosud vytvořen nový jednotný dokument týkající se této problematiky. Proto i nadále zůstává klastrová problematika roztržštěna v několika dokumentech časově ani obsahově nesjednocená.

Realizace klastrové politiky probíhá téměř výhradně ve finanční rovině a navíc je realizovaná za většinové podpory Evropské unie. Na realizaci stanovených cílů bylo doposud vydáno 1, 033 mld. Kč a pouze 3,8% (cca 39,55 mil. Kč) ze státního rozpočtu. Otázkou tak zůstává, kde vezme Česká republika peněžní prostředky na podporu klastrových záměrů pokud přestanou plynout z fondů Evropské unie. Je tedy na zvážení, zda nehledat už nyní možnosti financování i od jiných subjektů (např. samotní podnikatelé, dárci, regionální rozpočty, atd.), jako je tomu v jiných zemích Evropské unie. Agentura CzechInvest (Oddělení rozvoje spolupráce firem) mimo zprostředkovávání finanční podpory využívá i jiné nástroje pro podpoření vzniku klastrů a klastrových iniciativ. Jedná se o sortiment služeb, které jsou poskytovány již existujícím klastrům, ale také teprve začínajícím klastrům. Jedná se o poradenství, vzdělávací akce, pořádání setkání klastrových představitelů, prezentace klastrů v zahraničí, zprostředkovávání kontaktů se zahraničím, atd. Důraz by měl být kladen na rozvoj služeb tohoto typu. Bohužel je hlavním úkolem Oddělení rozvoje spolupráce firem administrace programu Spolupráce a ostatní služby jsou prozatím poněkud v ústraní.

Pro realizaci klastrové politiky je v současné době určen program financovaný z fondů Evropské unie – program Spolupráce Klastry. Další programy v rámci, kterých je možné čerpat finanční prostředky jsou Prosperita, Školící střediska, Inovace, Poradenství a jiné. Z toho tedy plyne, že přímá podpora klastrů existuje jen v rámci jediného programu (Spolupráce – Klastry), který probíhá na národní úrovni. Bohužel neexistují žádné další

programy na národní ani na regionální úrovni, které by byly primárně určeny pro klastrovou problematiku. Pokud bychom měli provést srovnání, pak v jiných členských zemích EU (Rakousko, Švédsko, Skotsko) mají i regionální programy, které se soustřeďují na podporu vzniku, rozvoje a především udržení klastrů. Na místě by bylo vyvinout iniciativu a koncipovat vlastní národní programy (nad rámec těch, které podporuje EU) a tuto snahu přesunout i na regionální vlády. Tím by se klastrová politika decentralizovala a její provádění by bylo více efektivní, protože vlády na nižších úrovních mají lepší přehled o potřebách a přáních ekonomických subjektů vyskytujících se na jejich území.

Velice zajímavý je fakt, že nedochází k monitorování ani podporování všech klastrů a klastrových iniciativ nacházejících se na území České republiky. Monitoring a podpora je zajištěna jen u šestadvaceti klastrů, což obstarává agentura CzechInvest. Pokud existují i další klastry a klastrové iniciativy jejich činnost není představiteli veřejného sektoru sledována a tudíž ani podporována. Dá se tak mluvit o vzniku určitého typu diskriminace a selhání klastrové politiky, protože nedochází k rovnému zacházení a podpoře všech subjektů. Otázkou však zůstává, zda se do této pozice nedostávají klastry a klastrové iniciativy vlastní vinou, tedy svým přístupem. Protože většina klastrů a klastrových iniciativ, které nejsou podporovány, odmítla užší spolupráci s agenturou CzechInvest.

Klastrová politika v České republice je tedy v relativních začátcích a jistě existují oblasti, ve kterých je zapotřebí zlepšení, ale je nutné ocenit to, co bylo doposud dokázáno. Bylo podpořeno **84 projektů v celkové výši 1 033 168 127 Kč**. Klastry, které za této finanční pomoci vznikly nebo se rozvíjely, nadále fungují a přispívají tak k tvorbě HDP, vytváření nových pracovních míst, podpoře vědy a výzkumu a hospodářskému rozvoji.

Přehled doporučení

- Při realizaci klastrové politiky zintenzivnit využívání i jiných nástrojů než finančních např. vytvoření systému investičních pobídek pro klastry, zkvalitňování podnikatelského prostředí (legislativa, daňový systém, atd.), přístup k informacím, vzdělávání, workshopy, atd.
- Převzít ověřená a fungující opatření, nástroje a zkušenosti od zemí, které jsou v této oblasti zkušenější a klastrovou politiku realizují déle.
- Vytvořit jednotný dokument, který se bude věnovat klastrové politice, a skutečně směřovat k jeho naplnění.
- Hledat i jiné způsoby financování klastrových iniciativ.
- Koncipovat vlastní programy zaměřené na klastry a to i na regionálních úrovních.

- Udržet, zkvalitňovat a rozšiřovat sortiment nabízených služeb agenturou CzechInvest v oblasti klastrové problematiky.
- Decentralizovat klastrovou politiku a snažit se inspirovat regionální vlády, aby se intenzivněji zaměřily na podporu vzniku a udržení klastrů.
- Skutečně provádět celoplošnou klastrovou politiku, tedy nepodporovat jen vybrané klastry.

Závěr

Diplomová práce se zabývá klastrovou problematikou v České republice s orientací na klastrovou politiku, která je aplikována v podmínkách ČR. Práce se skládá ze dvou částí. První část je shrnutím teoretických poznatků o klastrech. Zvláště jsem se zaměřila na typologii klastrů, jejich prvky, vznik, životní cyklus a na jejich identifikaci. Dále jsem objasnila, proč je možné klastr považovat za determinant regionálního rozvoje a uvedla příklady úspěšných evropských klastrů. Druhou praktickou část práce jsem věnovala analýze klastrové politiky, která je uplatňována v České republice.

Klastry značnou měrou ovlivňují regionální rozvoj, protože vytvářejí nová pracovní místa, zajišťují příliv kapitálu do daného území, koncentrují ekonomické aktivity, zvyšují inovační kapacitu, zapojují a podporují malé a střední podniky, zvyšují konkurenceschopnost a přináší mnoho dalších výhod. Proto by i politika měla být uzpůsobena k tomu, aby vytvářela vhodné podmínky pro vznik a udržení klastru. Také je nutné podporovat kritické faktory, aby bylo možné odstranit bariéry rozvoje, které se vyskytují v místě působení klastru. Jediný způsob jak dosáhnout pozitivního výsledku při odstraňování bariér je subvencování spolupráce s útvary veřejného sektoru (ministerstva, kraje, rozvojové agentury) a dalšími institucemi, univerzitami a podniky. Otvírá se tak prostor pro vhodnou klastrovou politiku.

V České republice se klastrová politika objevuje až se zahájením přístupových jednání do EU. Je tedy zřejmé, že klastrová politika je v českých podmínkách v začátcích, ale podstatné je, že klastrová politika existuje a realizuje se. Bohužel dosud nebyl vytvořen jednotný dokument, který by shrnoval a stanovoval vize, cíle, nástroje, nositele a odpovědné realizátory klastrové politiky. Tak i nadále zůstává klastrová problematika roztržena v několika dokumentech časově ani obsahově nesjednocená. Proto by bylo vhodné vytvořit jednotný dokument, který se bude věnovat klastrové problematice, a dbát na jeho skutečné naplnění.

Hlavními představiteli klastrové politiky jsou Ministerstvo průmyslu a obchodu a vládní agentura CzechInvest. Doplnkovými organizacemi, které se do klastrové politiky zapojují, jsou Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen MMR), agentura CzechTrade a Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB). V oblasti klastrové politiky je MPO odpovědné za návrh a přípravu programů na podporu podnikání a programů průmyslového výzkumu, vývoje a inovací v ČR. Je nositelem návrhu a realizace programů

regionálního rozvoje založeného na klastrech. Koordinuje a řídí provádění koncepcí klastrové politiky a jejím výkonem pověřuje k tomu určené organizace – agenturu CzechInvest, MMR. Dále vymezuje cíle klastrové politiky a také opatření, která mají přispět k naplnění stanovených cílů. V kompetenci Ministerstva průmyslu a obchodu je také činit závěry týkající se implementace klastrové politiky a zjišťovat, zda byly prostředky vynaloženy efektivně. MPO k monitorování a zjišťování efektivnosti klastrové politiky využívá benchmarking, stanovování měřitelných cílů a ukazatele kontextu. Oproti tomu agentura CzechInvest v oblasti klastrů realizuje opatření a kroky, které definuje MPO, tak aby byly naplňovány stanovené cíle klastrové politiky. Rozvoj klastrů a klastrových iniciativ v současnosti spadá do působnosti **Oddělení rozvoje spolupráce firem**, přičemž hlavním úkolem tohoto oddělení je administrace programu Spolupráce, jehož součástí je i rozvoj klastrů a klastrových iniciativ. Dále agentura CzechInvest nabízí sortiment služeb stávajícím ale i začínajícím klastrům. Jedná se o rozvoj prostředí pro klastry, poradenství, konzultace, vzdělávací akce, pořádání setkání klastrových představitelů, prezentace klastrů v zahraničí, zprostředkovávání kontaktů se zahraničím, atd. Důraz by měl být kladen na rozvoj služeb tohoto typu. Bohužel je hlavním úkolem Oddělení rozvoje spolupráce firem administrace programu Spolupráce a ostatní služby jsou prozatím chápány jako doplňkové.

Realizace klastrové politiky probíhá téměř výhradně ve finanční rovině a navíc je realizovaná za většinové podpory Evropské unie z Operačního programu Podnikání a inovace program Spolupráce – Klastry na období 2007 – 2013. Další programy v rámci, kterých je možné čerpat finanční prostředky jsou Prosperita, Školící střediska, Inovace, Poradenství a jiné. Z toho tedy plyne, že přímá podpora klastrů existuje jen v rámci jediného programu (Spolupráce – Klastry), který probíhá na národní úrovni. Bohužel neexistují žádné další programy na národní ani na regionální úrovni, které by byly primárně určeny pro klastrovou problematiku. Na místě by bylo vyvinout iniciativu a koncipovat vlastní národní programy (nad rámec těch, které podporuje EU) a tuto snahu přesunout i na regionální vlády. A také při realizaci klastrové politiky zintenzivnit využívání nefinančních nástrojů, jako jsou např.: investiční pobídky pro klastry, zkvalitňování podnikatelského prostředí, přístup k informacím, infrastruktura, vzdělávání, workshopy, atd.

Finanční prostředky pro realizaci a podporu klastrové politiky, jak již bylo uvedeno, jsou získávány především ze strukturálních fondů Evropské unie a doplňkově ze státního rozpočtu. Na realizaci stanovených cílů (podpora 84 projektů) bylo doposud vydáno

1,033 mld. Kč a z toho pouze 3,8% (cca 39,55 mil. Kč) ze státního rozpočtu. Otázkou tak zůstává, kde vezme Česká republika peněžní prostředky na podporu klastrových záměrů pokud přestanou plynout z fondů Evropské unie. Je tedy na zváženu, zda nehledat už nyní možnosti financování i od jiných subjektů (např. samotní podnikatelé, dárci, regionální rozpočty, atd.), jako je tomu v jiných zemích Evropské unie.

Při realizaci klastrové politiky jsou monitorovány a podporovány jen některé klastry. Dá se tak mluvit o vzniku určitého typu diskriminace a selhání klastrové politiky, protože nedochází k rovnému zacházení a podpoře všech subjektů. Otázkou však zůstává, zda se do této pozice nedostávají klastry a klastrové iniciativy vlastní vinou, protože většina nepodporovaných klastrů a klastrových iniciativ odmítla užší spolupráci s agenturou CzechInvest. Ale i tak by měla být vyvíjena snaha, aby klastrová politika měla celoplošný efekt.

Hlavním cílem práce bylo provést rozbor klastrové politiky, která je v současné době aplikovaná v České republice, uvést slovní hodnocení a definovat doporučení pro její další vývoj.

Domnívám se, že práce splnila svůj cíl a jsem svým řešením přispěla k objasnění klastrové politiky uplatňované na území České republiky. Uvedla jsem zde slovní hodnocení prováděné politiky a vymezila doporučení, která by mohla přispět k dalšímu vývoji.

Literatura

Odborná literatura – tištěná

1. BORRÁS, S., TSAGDIS, D. *Cluster Policies in Europe*. Bodmin, Cronwall: MPG Books, 2008. ISBN 978 1 84542 758 0
2. KETELS, CH., LINQVIST, G., SÖLVELL, Ö. *Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies*. Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness, 2006. s 38. ISBN 91-974783-2-6
3. PAVELKOVÁ, D., A KOL. *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2009. s 268. ISBN 978-80-247-2689-2
4. PORTER, M. E. *On Competition*. Boston: Harvard Business School Press, 1998
5. PORTER, M. E. *The Competitive Advantage of Nations: With a new Introduction*. 1.vyd. New York : Free Press, 1998. 855 s. ISBN 0-684-84147-9
6. RYDVALOVÁ, P., ŽIŽKA, M. *Specifikace potenciálních klastrů v Libereckém kaji*. Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové, 2007. s 461. ISBN 978-80-7041-824-6
7. SKOKAN, K.. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2004. s 159. ISBN 80-7329-059-6
8. SÖLVELL, Ö., LINQVIST, G., KETELS, C. *The Cluster Initiative Greenbook*. Ivory Tower AB. s 92. ISBN 91-974783-1-8
9. STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. s 212. ISBN 978-80-7367-588-2
10. TETŘEVOVÁ, L., A KOL. *Veřejný a podnikatelský sektor*. Příbram: Professional Publishing, 2009. s 190. ISBN 978-80-86946-90-0

Odborná literatura - elektronické zdroje

11. CLUSTERS LINKED OVER EUROPE. *Průvodce řízením klastrů – příručka pro rozvíjení a management klastrových iniciativ* [online]. Clusterforum.org. dostupné dne 2. 11. 2009 na WWW: http://podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/Files/CLOE_Clusterguide_CZ.pdf
12. CORTRIGHT, J.: *Making Sense of Clusters: Regional Competitiveness and Economic Development* [on-line]. Washington: The Brookings Institution, 2006. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.brook.edu/metro/pubs/20060313_Clusters.pdf
13. DINNETZ, M. *Country Report: Sweden* [on-line]. Oxford Research, 2007, s 25. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_Sweden_20080116.pdf
14. ENICHLMAIR, CH., OBERHOLZNER, T. *Country Report: Austria* [on-line]. Austrian Institute for SME Research, 2007, s 31. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_Austria_20080116.pdf
15. HOLUB, P. *Národní inovační politika České republiky na léta 2005 – 2010* [on-line]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2005. s 50. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument4415.html>

16. JAHN, M., A KOL. *Strategie hospodářského růstu České republiky* [on-line]. Výzkum a vývoj v ČR, 2005, s 136. Dostupné dne 10. 3. 2010 na WWW: <http://www.vyzkum.cz/storage/att/2E19C964AA2946D68D17482DC5DDFA0D/S/HR%20Expert%20Final.pdf>
17. JASANSKÝ, J. *Národní inovační strategie České republiky* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004. s 20. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument11662.html>
18. KETELS, CH. *The Development of the cluster concept – present experiences and further developments* [on-line]. Boston: Harvard Business School, 2003. Dostupné dne 12. 12. 2009 na WWW: http://www.isc.hbs.edu/pdf/Frontiers_of_Cluster_Research_2003.11.23.pdf
19. KETELS, CH. *European Clusters* [on-line]. Boston MA: Harvard Business School, 2004. Dostupné dne 12. 12. 2009 na WWW: http://www.isc.hbs.edu/pdf/Ketels_European_Clusters_2004.pdf
20. KLUSÁČEK, K., A KOL. *Závěrečná zpráva projektu evaluace RPS. Bariéry růstu konkurenceschopnosti České republiky* [online]. Technologické centrum AV ČR, 2004. s 114. Dostupné dne 10. 12. 2009 na WWW: <http://www.tc.cz/publikace/id-63/?hled=1>
21. KLVAČOVÁ, E. *Konkurenceschopnost zemí a světových regionů: racionální cíl, nebo dobře ukrytá past?* [online]. NEWTON College, a.s., s 1. Dostupné dne 20. 2. 2010 na WWW: http://nb.vse.cz/icre/students/mo431/03_07.pdf
22. KOZLOVÁ, M., A KOL. *Komparace charakteru regionální politiky před vstupem a po vstupu ČR do EU* [online]. International Institute of Political Science of Masaryk University, 2007. s 16. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: http://www.iips.cz/data/files/Analyzy_Working_Papers_pdf/kozlova-komparace-charakteru-rp.pdf
23. LEEDER, E., A KOL. *Klastr. Základní informace* [online]. Plzeň: Institut průmyslového managementu, spol. s r.o. s 14. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: http://www.eisod.cz/import/1077034083_import-KLASTRY_zakladni_informace.pdf
24. MAS, G. *Country Report: United Kingdom* [on-line]. UK: The Cluster Competitiveness Group, 2007. s 19. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_United_Kingdom_20080116.pdf
25. MATUŠKA, V. *Význam klastrů pro zvýšení konkurenceschopnosti regionů* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s 105. Dostupné dne 2. 11. 2009 na WWW: http://is.muni.cz/th/76324/esf_m/
26. MENZEL, M., P., FORNAHL, D. *Cluster Life Cycles – Dimensions and Rationales of Cluster Development* [online]. 2007. Dostupné dne 26. 11. 2009 na WWW: www2.druid.dk/conferences/viewpaper.php?id=1056&cf=10
27. NEUŽILOVÁ, I. *Národní klastrová strategie 2005 – 2008*. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu. Dostupné dne 20. 11. 2009 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument6216.html>

28. NORKOVÁ, S. *Zhodnocení vybraných aspektů podnikatelského prostředí v České republice* [online]. Dostupné dne 12. 12. 2009 na WWW: st.vse.cz/~XNORS01/xnors01.ppt
29. POLEDNA, J. *Country Report: Czech Republic* [on-line]. PERITUS, s.r.o, 2007. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_Czech_Republic_20080116.pdf
30. SIGL, V., RABMERKOLLER, U. UND KOLL. *Netzwerk Umwelttechnik wird zum Umwelttechnik-Cluster* [online]. Clusterland Oberösterreich GmbH: 2009. s 12. Dostupné dne 12. 2. 2010 na WWW: http://www.viktor-sigl.at/internetpressearchiv/dateien/dokument/2316/PK_Cluster_UT_171109.doc
31. SYNKOVÁ, L. *Dokumenty regionálního rozvoje krajů* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj: Oddělení strategie regionální politiky, 2009. s 2. Dostupné dne 12. 3. 2010 na WWW: http://www.uur.cz/images/publikace/uur/2009/2009-01-02/04_dokumenty.pdf
32. ŠMEJKA, V. *Klaster nebo kartel?* [online]. Česká asociace pro soutěžní právo. Dostupné dne 2. 11. 2009 na WWW: www.ecin.cz/download/Klasternebokartel.doc
33. *Národní program reformy České republiky 2008 – 2010* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2008. s 81. Dostupné dne 12. 3. 2010 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument63583.html>
34. *Národní referenční strategický rámec ČR 2007 – 2013* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. s 137. Dostupné dne 10. 3. 2010 na WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=5a5a7a80-ae4c-48e2-add9-0719b2872d7a>
35. *Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. s 206. Dostupné dne 10. 3. 2010 na WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=45fc8d6d-7007-4bc9-8f17-d172d12e2fa0>
36. *Průvodce klastrem* [online]. Praha: CzechInvest, 2007. s 6. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>
37. *Statistická identifikace klastrů* [online]. CzechInvest, Berman Group, 2006. s 20. Dostupné 15. 3. 2010 na WWW: <http://www.czechinvest.org/data/files/zprava-o-zdrojich-dat-207.pdf>
38. *Strategie hospodářského růstu České republiky* [online]. Výzkum a vývoj v České republice, 2005. s 140. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: http://www.vyzkum.cz/storage/att/2E19C964AA2946D68D17482DC5DDFA0D/S_HR%20Expert%20Final.pdf
39. *Strategie regionálního rozvoje České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. s 109. Dostupné dne 13. 3. 2010 na WWW: <http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>
40. *Výroční zpráva OPPI za rok 2008* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu – Sekce strukturálních fondů, 2009. s 82. Dostupné dne 4. 4. 2010 na WWW: <http://www.mpo.cz/dokument65558.html>

Internetové odkazy

41. BERMAN GROUP. *Identifikace potenciálně konkurenceschopných klastrů* [online]. Berman Group economic development services. Dostupné den 10. 3. 2010 na WWW: <http://bermangroup.cz/czech/detail.php?ID=37>
42. CLUSTERLAND OBERÖSTERREICH GmbH. Dostupné dne 10. 2. 2010 na WWW: http://www.clusterland.at/730_DEU_HTML.php
43. CREATIVE CLUSTERS [online]. c 2009 [cit. 2010-02-27]. *About the Company*. Dostupné z WWW: <http://www.creativeclusters.com/>
44. CZECHINVEST. *Slovník pojmů* [online]. Dostupné dne 19. 11. 2009 na WWW: <http://www.czechinvest.org/slovnicek-pojmu?dic=K>
45. EU2009. *Podnikatelské prostředí* [online]. Dostupné dne 26. 1. 2010 na WWW: <http://www.eu2009.cz/en/czech-republic/business-opportunities/business-climate/podnikat--prostredi-420/>
46. FIRST INNOVATION PARK. *Bariéry růstu konkurenceschopnosti České republiky* [online]. Dostupné dne 26. 1. 2010 na WWW: http://www.park.cz/bariery_rustu_konkurenceschopnosti_ceske_republiky/
47. BERMAN GROUP [online]. c 2003 – 2010 [cit. 2010-03-13]. *Identifikace potencionálně konkurenceschopných klastrů*. Dostupné z WWW: <http://bermangroup.cz/czech/detail.php?ID=37>
48. KLASTR OMNIPACK. *Případová studie – klastr OMNIPACK* [online]. Dostupné dne 14. 2. 2010 na WWW: http://www.klastromnipack.cz/cs/site/download/omnipack_pripadova_studie.pdf
49. LAND OBERÖSTERREICH. *Wirtschaftsprogramm Innovatives Oberösterreich 2010: Zukunft gemeinsam gestalten* [online]. Dostupné dne 14. 2. 2010 na WWW: http://www.ooe2010.at/index_DEU_HTML.php
50. *Paper Province* [online]. c 2010 [cit. 2010-02-14]. *What is the Paper Province*. Dostupné z WWW: http://paperprovince.com.dedic19.kontrollpanelen.se/cgi-bin/webbverktyg2/ak_webbpub-s.cgi?funk=F&nr=00001&Sprak_ID=en
51. SMEP. *Agglomerační úspory* [online]. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34
52. *Zahraniční obchod – absolutní a komparativní výhoda* [online]. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW: www.oacb.cz/projekty/ekonomie/zoabsolut.ppt

Webové stránky

53. Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest, www.czechinvest.org
54. Agentura CzechTrade, www.czechtrade.cz
55. Českomoravská záruční a rozvojová banka, www.cmzrb.cz
56. Ministerstvo pro místní rozvoj, www.mmr.cz
57. Ministerstvo průmyslu a obchodu, www.mpo.cz

Interní zdroje z agentury CzechInvest

Seznam příloh

Příloha A: Přiznané dotace z OPPI pro klastry

Příloha B: Přiznané dotace z OPPI pro technologické platformy

Příloha C: Informace o klastrové politice v Rakousku

Příloha D: Informace o klastrové politice ve Velké Británii – Skotsku

Příloha E: Informace o klastrové politice ve Švédsku

Příloha A: Přiznané dotace z OPPI pro klastry

Příjemce podpory	Název projektu	Kraj sídla	Kraj realizace	Výše podpory v Kč
CGMC, družstvo	Klastr obecného strojírenství	Jihočeský	Jihočeský	79 996 000
CLUTEX - klastr technické textilie, o.s.	CLUTEX - klastr technické textilie	Liberecký	Liberecký	26 926 000
CREA Hydro&Energy, o.s.	CREA Hydro&Energy	Jihomoravský	Jihomoravský	46 555 000
CZECH STONE CLUSTER, družstvo	ZECH STONE CLUSTER - spojení vědy, školství a praxe za účelem zvýšení konkurenceschopnosti a počtu inovací při racionálním využití nerostného bohatství Země	Královéhradecký	Královéhradecký	13 641 000
CzechBio - asociace biotechnologických společností ČR, z.s.p.o.	CzechBio - klastr biotechnologických společností	Středočeský	Středočeský	4 424 000
Družstvo ENVICRACK	Rozvoj inovací a posilování konkurenceschopnosti v Klastru ENVICRACK	Moravskoslezský	Moravskoslezský	49 360 000
ENERGOKLASTR	ENERGOKLASTR	Jihomoravský	Jihomoravský	62 436 000
Hradecký IT klastr	Hradecký IT klastr	Královéhradecký	Královéhradecký	27 989 000
IT Cluster, o.s.	Rozvoj IT Cluster 2009-2012	Moravskoslezský	Moravskoslezský	76 599 000
Klastr českých nábytkářů, družstvo	Klastr českých nábytkářů II	Jihomoravský	Jihomoravský	40 406 000
KLASTR KOMPOZITNÍCH MATERIÁLŮ, družstvo	Kompozitní materiály	Jihomoravský	Jihomoravský	75 000 000
Klastr přesného strojírenství Vysočina občanské sdružení	Rozvoj klastru přesného strojírenství Vysočina	Vysočina	Vysočina	28 480 000
Klastr výrobců obalů, družstvo	Rozvoj inovačních aktivit Klastru OMNIPACK	Královéhradecký	Královéhradecký	79 995 000
MedChemBio	Klastr MedChemBio	Olomoucký	Olomoucký	18 544 000
Moravskoslezský automobilový klastr, o.s.	Rozvoj inovačního potenciálu Moravskoslezského automobilového klastru	Moravskoslezský	Moravskoslezský	13 444 000
Moravskoslezský dřevařský klastr, občanské sdružení	Rozvoj činností dřevařského klastru a zkvalitnění vazeb mezi VŠ a podnikatelskou sférou	Moravskoslezský	Moravskoslezský	11 314 000
Moravskoslezský energetický klastr, občanské sdružení	Rozšíření činností energetického klastru a posílení spolupráce mezi firemním sektorem, vědecko-výzkumnými a vysokoškolskými institucemi	Moravskoslezský	Moravskoslezský	12 527 000
Plastikářský klastr	Plastikářský klastr	Zlínský	Zlínský	5 969 000
WATER TREATMENT ALLIANCE, z.s.p.o.	WTA - klastr	Jihomoravský	Jihomoravský	22 150 000
CELKEM				695 755 000

Zdroj: vlastní zpracování dle dat CzechInvestu – stav k 6. 4. 2010

Příloha B: Přiznané dotace z OPPI pro technologické platformy

Příjemce podpory	Název projektu	Kraj sídla	Kraj realizace	Výše podpory v Kč
Česká technologická platforma STROJÍRENSTVÍ, o.s.	Rozvoj Technologické platformy Strojírenství	Plzeňský	Plzeňský	5 000 000
ASOCIACE LETECKÝCH VÝROBCŮ	Technologická platforma-letectví a kosmonautika	Hlavní město Praha	Zlínský	4 844 000
Centrum pasivního domu	Platforma pasivních domů	Jihomoravský	Jihomoravský	5 000 000
Česká asociace pro IT služby	Technologická platforma pro IT služby	Středočeský	Středočeský	4 795 000
Česká bioplynová asociace o.s.	TP Bioplyn	Jihočeský	Jihočeský	4 407 000
Česká membránová platforma o.s.	Česká membránová platforma	Liberecký	Liberecký	3 372 000
Česká technologická platforma bezpečnosti průmyslu, o.s.	Podpora rozvoje bezpečnosti průmyslu v ČR	Moravskoslezský	Moravskoslezský	4 497 000
Česká technologická platforma pro udržitelnou chemii	SusChem	Hlavní město Praha	Ústecký	4 596 000
Česká technologická platforma pro užití biosložek v dopravě a chemickém průmyslu	Biosložky	Hlavní město Praha	Ústecký	4 598 000
Česká vodíková technologická platforma	Česká vodíková technologická platforma	Středočeský	Středočeský	4 716 000
ČTPT - Česká technologická platforma pro textil	ČTPT - zvýšení konkurenceschopnosti českého textilního a oděvního průmyslu posilováním spolupráce mezi školami, výzkumnými organizacemi a podnikatelskou sférou	Hlavní město Praha	Liberecký	4 799 000
Interoperabilita železniční infrastruktury	Interoperabilita železniční infrastruktury	Hlavní město Praha	Středočeský	5 000 000
Svaz strojírenské technologie, zájmové sdružení	Technologická platforma strojírenská výrobní technika	Hlavní město Praha	Ústecký	4 950 000
CELKEM				60 574 000

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z CzechInvestu – stav k 6. 4. 2010

Příloha C: Informace o klastrové politice v Rakousku

Ministerstva odpovědná za provádění klastrové politiky	finance/ ekonomika	věda/ výzkum	obchod/ průmysl	vnitro	ostatní
	X	X	X		X
Klíčové subjekty odpovědné za provádění klastrové politiky	Austrian Economic Service (AWS), Austrian Research Promotion Agency (FFG), Austrian Federal Economic Chamber (WKO), Austrian Business Agency (ABA)				
	Je klastrová politika jediným úkolem?	ano		ne	X
Existují národní klastrové programy?	ano	X	ne		počet programů
					8
Existují regionální klastrové programy?	ano	X	ne		
					1
Zdroj financování	Národních programů		Regionálních programů		
Ministerstva	X		X		
Strukturální fondy EU					
Regionální rozpočty			X		
Podnikatelé					
Ostatní	X				
Význam klastrové politiky			nízký	střední	vysoký
	národní úroveň			X	
	regionální úroveň				X
Existence dokumentů na národní úrovni	ano		X	ne	
Klastrová politika v průběhu času			rostoucí význam	snižující význam	posun
			X		
Rok vzniku klastrové politiky	1990-95		1995-2000	2000-05	2005 -
			X		
Je spojen rozvoj klastrů s konkrétní osobou/organizací	ano			ne	X
	jednotlivec			podnik. org.	
	pol. strana			agentura	
	výzkumný inst.				
Úspěšný klastrový program	LISA VR				
Role klastrů v			nízká	střední	vysoká
Síťové podnikání					
Podpora vývozu			X		
Odvětví průmyslu					
Věda a výzkum			X		
Hospodářská soutěž					

Zdroj: vlastní zpracování dle ENICHLMAIR, Ch., OBERHOLZNER, T. *Country Report: Austria* [on-line]. Austrian Institute for SME Research, 2007, s 31. Dostupné dne 5. 2. 2010 na [www: http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_Austria_20080116.pdf](http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_Austria_20080116.pdf)

Příloha D: Informace o klastrové politice ve Velké Británii – Skotsku

Ministerstva odpovědná za provádění klastrové politiky	finance/ ekonomika	věda/ výzkum	obchod/ průmysl	vnitro	ostatní
			X		
Klíčové subjekty odpovědné za provádění klastrové politiky	Office of Science and Technology (OST), The small Business Service (SBS), The Secretary of State for the Environment, Transport and the Regions (DETR)				
	Je klastrová politika jediným úkolem?	ano		ne	X
Existují národní klastrové programy?	ano	X	ne		počet programů
Existují regionální klastrové programy?	ano	X	ne		
Zdroj financování	Národních programů		Regionálních programů		
Ministerstva	X		X		
Strukturální fondy EU			X		
Regionální rozpočty			X		
Podnikatelé			X		
Ostatní			X		
Význam klastrové politiky			nízký	střední	vysoký
	národní úroveň				X
	regionální úroveň				X
Existence dokumentů na národní úrovni	ano	X	ne		
Klastrová politika v průběhu času			rostoucí význam	snižující význam	posun
			X		
Rok vzniku klastrové politiky	1990-95	1995-2000	2000-05	2005 -	
		X			
Je spojen rozvoj klastrů s konkrétní osobou/organizací	ano	X	ne		
	jednotlivec		podnik. org.		
	pol. strana	X	agentura		
	výzkumný inst.				
Úspěšný klastrový program	Scottish Food and Drink				
Role klastrů v			nízká	střední	vysoká
Síťové podnikání			X		
Podpora vývozu			X		
Odvětví průmyslu			X		
Věda a výzkum					X
Hospodářská soutěž			X		

Zdroj: vlastní zpracování dle MAS, G. *Country Report: United Kingdom* [on-line]. UK: The Cluster Competitiveness Group, 2007, s 19. Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW:

http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_United_Kingdom_20080116.pdf

Příloha E: Informace o klastrové politice ve Švédsku

Ministerstva odpovědná za provádění klastrové politiky	finance/ ekonomika	věda/ výzkum	obchod/ průmysl	vnitro	ostatní	
			X			
Klíčové subjekty odpovědné za provádění klastrové politiky	Office of Science and Technology (OST), The small Business Service (SBS), The Secretary of State for the Environment, Transport and the Regions (DETR)					
	Je klastrová politika jediným úkolem?	ano		ne		X
Existují národní klastrové programy?	ano	X	ne		počet programů	3
Existují regionální klastrové programy?	ano	X	ne			2
Zdroj financování	Národních programů		Regionálních programů			
Ministerstva	X		X			
Strukturální fondy EU			X			
Regionální rozpočty						
Podnikatelé						
Ostatní	X					
Význam klastrové politiky			nízký	střední	vysoký	
	národní úroveň				X	
	regionální úroveň				X	
Existence dokumentů na národní úrovni	ano		X	ne		
Klastrová politika v průběhu času			rostoucí význam	snižující význam	posun	
					X	
Rok vzniku klastrové politiky	1990-95	1995-2000	2000-05	2005 -		
	X					
Je spojen rozvoj klastrů s konkrétní osobou/organizací	ano	X	ne			
	jednotlivec	X	podnik. org.			
	pol. strana		agentura			
	výzkumný inst.	X				
Úspěšný klastrový program	Vinnvækst, ReFine, Öresund Science Region					
Role klastrů v			Nízká	střední	vysoká	
Síťové podnikání						
Podpora vývozu						
Odvětví průmyslu						
Věda a výzkum					X	
Hospodářská soutěž						

Zdroj: vlastní zpracování dle DINNETZ, M. *Country Report: Sweden* [on-line]. Oxford Research, 2007, s 25.
Dostupné dne 5. 2. 2010 na WWW:

http://www.clusterobservatory.eu/upload/Policy_Report_Sweden_20080116.pdf